

1
1962
RUGPJŪTIS - RUGSĒJAS
- SEPTEMBER

1
KARYS

KARYS

1962
Nr. 7 (1384)

Redaktorius —

Zigmas Raulinaitis

Kalbinę dalį redaguoja —

Kazys Kepalas

Dail. literatūros dalį redaguoja —

Vincas Jonikas

Administratorius —

Leonas Bileris

Leidžia —

L.V.S. Ramovė New Yorko Skyrius

Atskirus skyrius redaguoja:

P. Petrušaitis — Tremties Trimitas

Balys Brazdžionis —

Lietuviai Kariai Laisvajam Pasaulyje

Justinas Liaukus — Karinės žinios

TURINYS

Bendradarbiai

Lietuviškas kryžius Portlande, Oregone	Virėclis
P. Alšėnas — Gerbkime garbingą praeitį ir garbingus vadus	193
J. Dainauskas — 1812 metai Vilniuje	195
J. Vėgėlis — Istorijos verpetuose Rytų Lietuvoje	199
K. Ališauskas — Ar buvo ltn. Balnui reikalingi komendantai?	202
J. Juodis — O, vienok Lietuva... (paveikslas)	204
V. Jonikas — Generolas Perkūnas (baladė)	205
A. Žygmantas — Pirmoji Jūrų galybė Kreta	206
P. Bliumas — Kas sukėlė du pirmuosius Pasaulinius karus	211
Tremties Trimitas	213
Karinės žinios	216
Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje	218
Ramovės Dešimtmečio minėjimo atgarsiai ir kronika	219

K. Ališauskas, P. Alšėnas, J. Apyrubis, B. Auginas, V. Augustinas, B. Balčiūnas, A. Bernotas, P. Bliumas, J. Budrys, P. Būtėnas, E. Čekienė, P. Dirkis, S. Dirmantas, K. Jankūnas, V. K. Jonynas, J. Juodis, J. Almis Jūragis, Dr. K. Jurgėla, J. Kiaunė, J. Mikštas, J. Mikuckis, Vl. Mingėla, A. Novickis, T. Papartis, V. Perminas, P. Plechavičius, A. Rėklaitis, M. Rėklaitis, V. Raulinaitis, J. Rūtenis, J. Skardis, A. Sodaitis, Dr. V. Sruogienė, J. Šarūnas, E. Šulaitis, V. Šventoraitis, O. Urbonas, J. Vėgėlis, B. Vrublevičius.

ATSTOVAI: Mike Maksvytis, Chicago, Ill.; Stasys Misiūnas, Omaha, Nebr.; Lioginas Leknickas, Cleveland, Ohio; Vl. Rušas, Toronto, Canada; V. Šalkūnas, Australija; Morkus šimkus, Baltimore, Md.; K. Trečiokas, Newark, N.J.

PLATINTOJAI JUNGTYNĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE:

Baltimore, Md. — M. šimkus
Boston, Mass. — "Baltic Florists"
Brockton, Mass. — A. Mantautas
Chicago, Ill. —
J. Karvelis, M. Maksvytis, "Marginiai", J. Memėnas, K. Rožanskas
Cleveland, Ohio — V. Ročiūnas
Detroit, Mich. — V. Perminas
Grand Rapids, Mich. — J. Belinis
Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas
Philadelphia, Pa. — A. Impulevičius
Newark, N. J. — Kazys Trečiokas
Rochester, N. Y. —
P. Saladžius, A. Sabalis
Waterbury, Conn. — V. Vaitkus

KANADOJE:

Hamilton, Ont. —
J. Pleinys, Z. Orvidas
Toronto, Ont. — August. Kuolas, V. Rušas, J. Smolskis
Montreal, Que. — "Parish Library"

ANGLIJOJE:

"Dainora" — 49 Thornton Avenue,
London W, 4

AUSTRALIJOJE:

N. Butkūnas — 9 Cowper Street,
St. Hilda, Vic.
A. Kubilius — 131 Crozier Avenue,
Edwardstown, So. Australia
P. Mažylis — 22 Aberdeen St., W.
Geelong, Vic.

VENEZUELOJE:

Kun. A. Perkumas, SDB, Seminario
Salesiano Altamira, Caracas

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn 21, N. Y., U. S. A. Subscription \$6.00 per year. Single copy 60 cents.

SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N. Y.

Išleistas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 7(1384)

RUGPJŪTIS - RUGSĖJAS - SEPTEMBER

1962

GERBKIME GARBINGĄ PRAEITĮ IR GARBINGUS VADUS

PRANYS ALŠĖNAS

*“Lietuvą ir lietuvius mylėjau, bet sentimentus jiems
jau iškalbėjau savo raštuose — prašom pasiskaityti ir bus
vistiek, ar aš tebesu ar nebesu.”*

Iš Vaižganto testamentu.

Pro laiko dulkes žvelgdami atgalion, daug prisimename, o dar daugiau išskaitome istorijos puslapiuose apie didžiai garbingą mūsų tautos praeitį, o taip pat — apie garbinguosius mūsų praeities ir dabarties, kaip karinius, taip ir kultūrinės srities, vadus.

— Praeitis tautos ir valstybės gyvenime — niekad nenustoja buvusi ir dabartimi. — Šitai prieš dvidešimt penkeris metus yra pabrėžęs plok. A. Butkevičius, tuometinis 8 p. K.K. Vaidoto pulko vadas.

Šis autorius — ir dar daugiau reikšmingų minčių anuomet išdėstė, straipsnyje “Praeitis ir ateitis”, leidinyje, pavadintame “7 šimtai”, išleistam 700 m. Saulės mūšio sukakties proga.

Jis teigė, jog jeigu Lietuva kryžiuočių antplūdžiams, prasidėjusiems XIII šimtmety, nebūtų įstengusi atsispirti, nebūtų sulaukę nepriklausomos Lietuvos laikotarpio. Taipogi — jei vėliau tauta nebūtų sulaukusi Daukanto, Valančiaus, Basanavičiaus ir kitų šviesuolių bei jų organizuotų knygnešių kadru — “Aušra” nebūtų surinkusi nei savo 300 skaitytojų. O be “Aušros” ir “Varpo” — tikrai nebūtų atgijusi Lietuva. Nes kas gi kovai būtų pažadinęs susnūdusią lietuvių dvasią? Taigi, tuomet iš dingos ir galingos praeityje Lietuvos — tik vardas būtų belikęs, o sentėvių krauju ir prakaitu nušlakstytose dirvose, lietuviškoj žemėj, — būtų ištiesai, be jokios pertraukos, šeiminingas barzdotas atėjūnas, maskolis. Gi nagingas lietuvis — būtų gal klajojęs rūkuose, net

savąjį vardą pamiršęs, nė to dvidešimtmečio nepabuves laisvas.

Tiesa, šiandien ir vėl nebeturim laisvės. Ir vėl mūsų Tėvynė pavergta. Ji pavergta to paties maskolio-ruso, nesvarbu, kad jis pirmiau buvo “baltas”, dabar — “raudonas”. Vienok mūsų pozicija nūdien — yra daug stipresnė, negu anuomet. Kodėl? Todėl, kad mes, dvidešimtmetį išbuvę laisvi ir nepriklausomi, įgavome savimi daugiau pasitikėjimo, stipriau supratome ir įsisąmoninom laisvės vertę, todėl ir mūsų kova laisvės link — pasidarė tvirtesnė, sąmoningesnė ir brangesnė.

Tiesa, esame nedidelė tauta, bet ne skaičiuje — tautos ateitis, tik jos sąmoningume. Mažutė graikų tauta — paliko nemirštamą vardą pasaulio istorijoj, o josios dvasios turtais — tebeminta ir nūdienis, pasakytume, toks išpuikęs pasaulis. Tačiau ir toji, taip dvasiškai galinga, graikų tauta — ilgiems amžiams buvo netekusi politinio savarankiškumo, vergavo daug tamsesnėms už save tautoms. Ir kodėl? Todėl, kad nors buvo šviesi, bet nesuprato vienybės reikšmės, kad pešėsi ir kovojo tarpusavy, kad nesusitelkė po viena stipria vadovybe.

Ilgį vergijos amžiai — pakeitė ir tautos būdą, nuslopino kuriamąją tautos iniciatyvą, nes vergo būklė — niekad nebuvo pakenčiama kūrėjui. Tautos suneštasis kultūros lobynas, nepapildomas, neatnaujinamas, netekęs gyvenamojo meto dinamiškumo — apkerpėja, pradeda trūnyti ir atsiduoti senienomis.

O praeitis — turi būti gyva dabartyje, nes atitraukta nuo realiojo šių dienų gyvenimo — pamažu ji nustoja savo reikšmės.

Taip buvo su mažyte, bet itin gaja graikų tauta. Vienok ir mūsų mažytė Lietuvėlė ir josios tėvynainiai — anuomet šimtmetį su viršum buvo netekę laisvės. O dabar — po dvidešimties laisvės ir nepriklausomybės šviesių ir brandžių metų — Lietuvoj vėl gili ir ilga, viską kaustanti, žiema, anot amžinos atminties Vaižganto. Šisai kūrėjas, teigdamas tai, turėjo galvoje caro priespaudos laikmetį, kuris, reikia pasakyti, nors buvo ilgesnis už dabartinįjį, bet — lengvesnis. Niekas taip žiauriai ir rafinuotai neengė Lietuvos, kaip raudonasis bolševizmas.

Karai pasaulyje siautė ir siautės. Jie, anaip tol nepasibaigs, kol pasaulyje nepasibaigs ir žiaurioji neteisybė. Nūdienis pasaulis — vėl stovi prieš hamletiškąjį klausimą: “Būti ar nebūti?” Kitai sakant, pasiduoti žiauriajai (deja, pačių Vakarų išugdytai) raudonųjų bangai ir leisti užliejamai — ar pasipriešinti nežmoniškajam komunizmui? . . .

Istorijos puslapiai — labai aiškiai surašyti. Reikia tik mokėti juos skaityti ir perprasti. Ateities įvykių gaušoj — išliks tik tie, kurie bus išsiauginę aštresnius dyglius ir bus sąmoningęsi tautiškai.

Kas belieka mums daryti?

Tai labai realus ir aktualus nūdienis klausimas. Į tai atsakant, reikėtų pabrėžti, kad, mums, ypač laisvuose kraštuose gyvenantiems lietuviams, kuriems niekas netrukdo būti lietuviams, lietuviškai galvoti ir lietuviškai veikti, svarbiausia — reikia niekad, o niekad neužmiršti mūsų tautos garbingos praeities, nes praeitis — dažniausia esti dabarties mokytoja, o taip pat — neužmiršti savųjų vadų, kaip mirusių, taip gyvų tebesančių. Iš jų patarimų — likusių raštuose (jų kūryboj) ir istorijos puslapiuose atžymėtų — turime semtis stiprybės ateities kovai dėl Tėvynės laisvės ir jos šventų idealų.

Šiomet gyvename Maironio metų supami. Tad, naudokimės ir gyvenkime Didžiojo Atgimimo Dainiaus poezijoj išsakytų idealų dvasia.

Turime ir dar daug, o daug vardų, kurie Lietuvai ir lietuviams yra begalinės reikšmės, tai: Basanavičius, Kudirka, Vaižgantas ir dešimtys, bei šimtai kitų, kurie — prisimenant juos ir jų darbus — daug ištvėrmės ir stiprybės gali suteikti mūsų kovai dėl Tėvynės laisvės.

O turime ir dar gyvų savo tautinių ir kultūrinių vadų, visokeriopos veiklos veteranų, peržengusių 70-ties metų (ir dar daugiau) slenk-

tį. Jų tarpe dar tebėra ketvertas gyvų Nepriklausomybės Akto signatarų: Biržiška, Kairys, Šaulys, Klimas. Be to, ir visa eilė kitų — buv. valstybininkų bei plunksnos darbo veteranų, kaip: Krupavičius, Skipitis, Kirša, Mikuckis ir dar daugiau jų, čia pavardėmis neišminėtinų. O ar dažnai prisimename juos? Ar tinkamai pagerbiame juos senatvėje, tiek daug dirbusius ir nuveikusius mūsų tautos labui? Deja.

Esa, Atėnų respublikos garsus, garbingas ir neužmirštamas valstybininkas, Aristidas, gyvenęs 530-468 metais prieš Kristų, sėkmingai gyvenęs respubliką nuo išorinių pirusių, išmintingai ir garbingai tvarkęs ir rikiavęs reikalus viduje, kovodamas su savanaudžiais (kurių ir anuomet netrūko). Deja, ta kova — nepatikusi jiems ir pavykę sukiršinti tautą prieš Aristidą. Sušauktas susirinkimas, padaryti nutarimai Aristidui iš tėvynės ištremti. Per susirinkimą, žinoma, pasipylė daug kalbų, šmeižtų ir neužtarnautų kaltinimų. Balsuotojams buvusios išdalintos molinės šukės, ant kurių, norintieji Aristidą ištremti, turėję užrašyti jo vardą ir šukę įmesti į urną.

Per šiuos balsavimus prie paties Aristido, (nepažįstant jo), priėjęs vienas apysenis prasčiokas ir paprašęs, kad ant šukės užrašytų: “Aristidas”.

Aristidas to prasčioko paklausęs: “Ką blogo padarė Aristidas, kad balsuoji už jo ištremimą?”

Prasčiokas atsakęs: “Aristidas man tai nieko blogo nepadarė. Bet aš vis girdėjau ir girdžiu, kad Aristidas ten gero padarė, kitur gero padarė, kiti kitaip, o dar kiti — nei šiaip, nei taip. Bet vis tik Aristidas ir Aristidas ir man tai nusibodo” . . .

Aristidas išpildęs jo prašymą, užrašęs savo vardą ant jo šukės. Tokių ir panašių balsuotojų atsiradę daug ir buvę nubalsuota Aristidą ištremti iš tėvynės. Bet ištremę — greitai jo pasigedo . . .

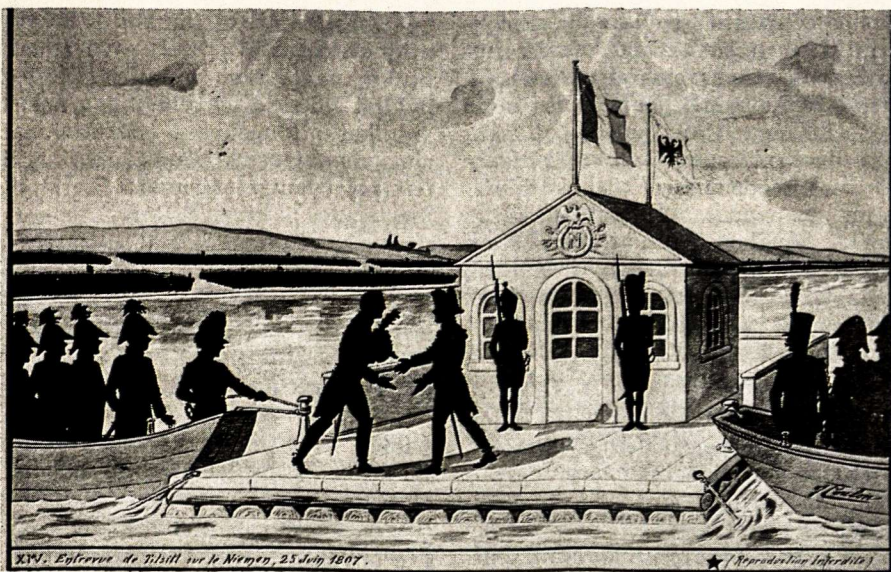
Apsižiūrėkime, ar, kartais, ir mes nesielgiame su savo tautos vadais taip, kaip kadaise pasielgė atėniečiai su Aristidu? . . .

Liūdesio valandoje,

Plk. Juozui Giedraičiui

mirus, jo šeimą ir gimines giliai užjaučia

Niagaros Pusiasalio Ramovėnai

Napoleono ir Rusijos caro susitikimas ant Nemuno ties Tilže, 1807 m. birželio 25 d.

1812 METAI VILNIUJE

J. DAINAUSKAS

Lygiai prieš 150 metų, birželio mėnesį, Prancūzijos Imperatorius Napoleonas I-sis, su savo pusmilijonine Didžiąja Armija, atžygiavo prie Lietuvos sukeldamas ir lietuviuose viltį, jog jie išsilaisvins iš Maskvos jungo. Birželio 23 d. ties Kaunu persikėlęs per Nemuną, jis po kelių dienų atvyko į Vilnių ir ten paskelbė Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės, nepriklausomos valstybės, atstatymą ir paskyrė Lietuvos Laikinosios Vyriausybės Komisiją, į kurią įėjo dvarininkai Jelskis, Potockis, Prozoras, Sapiega bei Sierakovskis ir Vilniaus Universiteto Rektorius astronomas Jonas Sniadeckis.

Prancūzijos vyriausiu įgaliotiniu Lietuvai Napoleonas paskyrė savo tuometinį užsienių reikalų ministerį hercogą Bassano. Imperatoriaus Komisarų prie Lietuvos Laikinosios Vyriausybės Komisijos pradžioje buvo baronas Bignon, o generaliniu Lietuvos gubernatoriumi generolas Dirk van Hogendorp, kuris rugpjūčio mėn. 24 d. Napoleono buvo paskirtas Komisarų, vieton Bigniono ir gavo pavedimą ne tik pirmininkauti minėtai Komisijai, bet ypač rūpintis Lietuvos kariuomenės suorganizavimu.

Generolas van Hogendorp, olandų kilmės didikas, Berlyno kadetų korpo ir Karaliaučiaus

Karo Akademijos auklėtinis Fridriko Didžiojo laikais, vėliau Olandijos karalystės diplomatas ir karo ministeris, Napoleono generolas-adjutantas, paliko savo surašytus atsiminimus (*Memoire du general comte Dirk van Hogendorp...*, kuriuos 1887 m. Hagoje paskelbė jo anūkas). Tuose atsiminimuose yra labai daug medžiagos ne tik apie prancūzų veiklą Lietuvoje, bet ir apie Lietuvos Laikinosios Vyriausybės Komisijos darbus, apie gyvenimą tuometiniame Vilniuje, o taip pat ir Lietuvos kariuomenės organizavimą. Panašius, nors kiek trumpesnius, atsiminimus yra palikęs ir tuometinis prancūzų karinis gubernatorius Vilniuje, generolas Roch-Godart (*Memoires du general baron Roch-Godart...*). Mums tie dveji atsiminimai liudija apie ano laiko lietuvių pastangas atkurti savo valstybę ir suorganizuoti savo kariuomenę. Tų žygių šimto penkiasdešimties metų sukakčiai paminti verta kiek plačiau sustoti ties tais atsiminimais.

Prieš atvykdamas į Lietuvą, gen. van Hogendorp buvo Karaliaučiuje Rytprūsių Generalinis Gubernatorius, kur Napoleono pavedimu, visų pirma, organizavo tos milžiniškos armijos tiekimą. Karaliaučiuje tada buvo įrengtos Pran-

cūzų kariuomenės centrinės kepyklos ir karo ligoninės, kurias, atskiru susitarimu, viskuo turėjo aprūpinti Prūsija. Centrinis gi maisto sandėlius, visai savo kariuomenei, Napoleonas buvo suplanavęs įrengti Kaune, į kur jau tų pat metų birželio mėnesį buvo pradėta plukdyti visos maisto bei karinės medžiagos, Prūsijos teikiamos prancūzams, panaudojant vandens kelią: Prieglius-Fridriko kanalas-Nemunas. Nuo Kauno į Vilnių maistas buvo gabenamas Nerimi, plokščiadugniais laivais. Tiems reikalams suorganizuoti Napoleonas, visų pirma, ir paskyrė van Hogendorpą Generaliniu Lietuvos D.K. Gubernatoriumi.

Hogendorpas į Vilnių vyko per Tilžę, Klaipėdą, Kauną, pakelyje inspektuodamas tvirtovių sustiprinimo darbus. Klaipėdoje tuos darbus vykdė generolas-inžinierius Kampredon, o Kaune jo gubernatorius gen. Tarayre. Visas tas kelias, rašo Hogendorpas, praėjus tokiai milžiniškai armijai, buvo labai apnaikintas ir net Hogendorpui, užtat, buvo sunku gauti arklius pastotims. Visur pakelyje žygiavo atsilikę kariuomenės daliniai. Vilniaus miesto šiaurinėje dalyje, už Neries, Napoleono parėdymu, gen. inž. Chamberlhack rengė "šarvuotą karinę stovyklą". Rašydamas apie Vilniaus miesto strateginę padėtį, Hogendorpas aprašo ir miesto viduje esantį kalną, kurio viršūnėje buvo griuvėsiai senų pastatų, kurie, sako, buvo vadinami Jogailaičių bokštu. Miesto gynybai, rašo, vienok tas kalnas neturėjęs reikšmės, nes miestas yra domnuojančių kalvų apsuptas.

Lietuvos Laikinosios Vyriausybės Komisijos nariai, sako Hogendorpas, sutiko jį gana nepalankiai. Esą, labiausiai prieš jį buvo nusiteikęs kunigaikštis Sapiega, ėjęs toje Komisijoje Karo Ministerio ir Vyriausiojo Lietuvos Kariuomenės Vado pareigas, nes "jaunystėje jis buvęs kariu". Napoleonas, sako, norėjęs, kad Lietuvos kariuomenė būtų kuo greičiausiai suorganizuota. Tuo tarpu Lietuvos sulenkėję bajorai skverbėsi į vadovaujamas vietas, neturėdami žmonių pritarimo, ir nesirūpino nei krašto, nei prancūzų reikalais, o vien tik savo asmeniškais ir visiškai neturėjo supratimo apie valstybės administracinius reikalus. Prancūzai, Hogendorpo manymu, tą sumanymą pradėjo realizuoti irgi nevykusiai. "Kunigaikštis Sapiega, kaip ir visi silpnabūdžiai žmonės, apsupo save dar silpnesniais bendradarbiais. Komitetas, toje srityje, iš pat pradžių padaręs dvi klaidas. Visų pirma jis pradėjo mobilizuoti žmones būsimajai Lietuvos kariuomenei, vadovaudamasis dar Kotrynos įvestais rusiškais įstatymais, paskelbdamas rekrūtų rinkimą. Remiantis tais ru-

sų nuostatais dvarininkai į rekrūtus turėdavo atiduoti nustatytą kiekį savo žmonių, baudžiauninkų, pagal savo nuožiūrą. Toji priemonė tik pykino žmones, nekaltant jau apie tai, kad dvarininkai atiduodavo į rekrūtus pačius blogiausius, menkiausius baudžiauninkus, kurių pulkai net negalėdavo panaudoti ir stengdavosi permesti juos į kitus dalinius".

Antroji klaida, sako, rišosi su tuo, kad, "pulko vadams buvo pavestos ir administracinės bei ūkio pareigos. Buvo pradėta organizuoti 5 pulkai pėstininkų ir 4 pulkai kavalerijos. Manant surinkti 10,000 pėstininkų ir 4,500 raitelių rekrūtų. Tų pulkų vadais buvo paskirti jauni lenkų, bei sulenkėję, didikai, gana turtinigi, jau tarnavę kariuomenėje ir kurie pasižadėjo kareivius patys apmokyti. Nors jie, ir buvo pasiturinti, tačiau dėl karo sukeltos suirutės neturėjo jokios galimybės sumobilizuoti tiems klausimams sutvarkyti reikalingas lėšas. Patys nenusimanė karo administracijoje, gi krašte nebuvo nė drobės, nė fabriku ir visą aprangą reikėjo gabenti iš svetur. Gi su Napoleono armija vykę visokie vertelgos nepasitikėjo tų pulkų vadų kreditingumu. Keletas didikų savo lėšomis apginklavo ir apmokyti kelis mažesnius dalinius. Buvo sudarytas atskiras Lietuvos totorių pulkas, tačiau pagrindinės masės Lietuvos kariuomenės taip ir liko nesuorganizuotos."

Napoleonas, paskelbdamas Lietuvos D.K., atstatymą, nuėjo prieš lenkų norą. Užtat jie visą laiką, dar nesusikonsolidavus jokiai aiškesnei Lietuvos valstybės formai, stengėsi įtikinti Laikinosios Vyriausybės Komisiją, kad ji sudarytų "uniją" su Lenkija ir nesiektų savistovios Lietuvos atstatymo.

Kariuomenės organizavimo atžvilgiu Varšuva ir Vilnius buvo vienodos nuomonės: siekė paskelbti visuotiną šaukimą, o ne nustatyto kiekio mobilizaciją, nes tokia forma, iš tradicijos, jų manymu, buvo artimesnė ne tik Lenkijai, bet ir Lietuvai. Tai būtų buvę nereguliaros kariuomenės daliniai, bet Napoleonas su tuo pasiūlymu nesutiko. Napoleono pavedimu, spausdamas Komisiją greičiau organizuoti kariuomenę, Hogendorpas, savo ruožtu, gavo iš jo, vis dėlto 500.000 aukso frankų kariuomenės aprangai ir tikėjosi Lietuvos armijos korpso organizavimą užbaigti iki tų pat metų gruodžio mėn. pabaigos, tačiau įvykių raida jam neleido tai įvykdyti.

Nesutikdamas su Hogendorpo paskyrimu vadovauti visiems Komisijos darbams, iš Komisijos pasitraukė kunigaikštis Sapiega. Pastarojo vieton karinius reikalus, perėmė dvarininkas grovas Tizenhauzenas, dar menkesnis karybos

žinovas nei Sapiega. Tad, Lietuvos D. K. kariuomenės organizavimu daugiausiai rūpinosi... Hogendorpas.

Lietuvos kariuomenei suorganizuoti Hogendorpas sudarė savo atskirą štabą, kur karininkų verbavimui pasikvietė lenkų brigados generolą Grabovskį. Lietuvos kariuomenės inžinierijos dalinių viršininku paskyrė seną kunigaikštį Giedraitį; pėstininkų inspektoriumi — brig. gen. Niemojevskį, o kavalerijos inspektoriumi — brig. gen. Vavžeckį. Sau adjutantu Hogendorpas pasiėmė kapitoną Kirkorą. Ta proga Hogendorpas vis pabrėžia jų atsidavimą Prancūzijos reikalams. Savaiame suprantama, jog susikertant Lietuvos, Lenkijos ir Prancūzijos interesams, ypač organizuojant Lietuvos kariuomenę, negalima buvo tikėtis sulaukti itin stiprios karinės atramos Nepriklausomai Lietuvai.

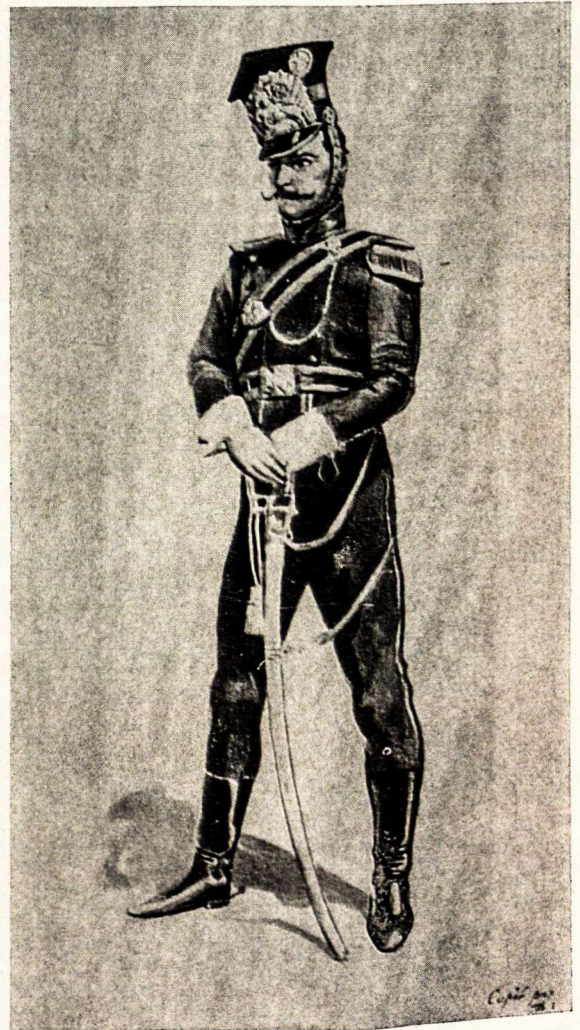
Napoleonas, paskelbdamas apie Lietuvos D.K. atstatymą, drauge paskelbė, jog Vilnius esąs, bent žygio į Rusiją metu, ir jo paties sostinė. Tad į Vilnių vyko ir kitų valstybių atstovai, kad ten gautų galimybę pasimatyti su Napoleonu. Tarp kitų, tada į Vilnių buvo atvykęs ir Š. Amerikos J.V. atstovas Barlow, kad sudarytų tarp Amerikos ir Prancūzijos prekybos sutartį. Barlow, grįždamas iš Vilniaus, pakelyje mirė ir buvo palaidotas Lenkijoje netoli Kielcų, į pietus nuo Varšuvos.

Generolas Roch-Godart' as pateikia smulkesnių duomenų apie Lietuvos D.K. administraciją. Kraštas buvo suskirstytas į 4 departamentus: Vilniaus, Balstogės, Gardino ir Minsko. Vilniuje prancūzai turėjo 16 karo ligoninių ir 4 centrinius sandėlius (depots generaux) daugumai visos prancūzų armijos pulkų, o taip pat pagalbinis sandėlius 40 pulkų. Taip pat buvo įsteigta daugybė atsarginių aprūpinimo sandėlių. Vien tik atsitiktinai pražygiuojantiems daliniams maitinti, kasdieną buvo išduodama iki 30,000 maisto daiktų. Tvarkai palaikyti mieste buvo 11 "plac" komendantūrų. Vidaus tvarką Vilniuje pildė 1,5000 kirasirų bei karabinierių. Roch-Godart toliau rašo, kad Žemaitijoje buvo suorganizuoti 7 pulkai raitelių, kuriuos sudarė vietos gyventojai, atsieit lietuviai, tačiau smulkesnių duomenų apie tų pulkų veiklą jis nepateikia. Esmėje, visa prancūzų administracija Vilniuje, pradedant hercogu Bassano bei gen. van Hogendorpu ir baigiant gen. Roch-Godart. rūpinosi Lietuvos, josios kariuomenės bei administracijos organizavimu tik tiek, kiek tai buvo reikalinga Napoleono politikai ir kiek tai leido bendroji karinė ir krašto ekonominė padėtis.

Gruodžio 3 d. Hogendorpas išvyko iš Vil-

niaus pasitikti Napoleoną, jau besitraukiantį nuo Maskvos, pravažiuojantį Ašmeną. Pasitikęs Napoleoną jis organizavo pastarojo kelionę per Vilnių bei Kauną. Napoleonas pro Vilnių pravažiavo gruodžio 5 d., čia pat perduodamas vadovavimą savo armijos likučiams Neapolio karaliui Muratui. Napoleonui pasitraukus, prancūzų kariuomenėje kilo panika ir kariuomenės drausmė visai paio. Hogendorpo manymu, jei Napoleonas nebūtų pasitraukęs nuo savo kariuomenės, dar galima buvo suorganizuoti pasipriešinimą rusams kaip tik Vilniaus linijoje. Nuo gruodžio 6 d., sako, Didžioji Armija virto bėglių mase, kur kiekvienas rūpinosi savimi. Daug panikos kėlė ir t.v. sąjunginės kariuomenės daliniai, pirmon eilėn bavarai, vadovaujami gene-

Lietuvių ulonų pulko karininkas

rolo Vrede, kurie itin plėšikavo Vilniaus apylinkėse. Iš Vilniaus Hogendorpas traukėsi per Vievjį, kur nerado jau nei vieno namo, nes visi buvo sudeginti. Muratas, atvykęs į Kauną, buvo sumanęs čia suorganizuoti pasipriešinimo liniją, bet prasidėjus gaisrui Kauno senamiesty, jis atsisakė nuo savo sumanymo ir per Vilkaviškį patraukė link Karaliaučiaus. Aišku, jog visa šita bėglių masė pakelyje gyveno vien plėšikavimu ir Lietuvos alinimu. Gruodžio 13 d. paskutiniai prancūzų pareigūnai pasitraukė iš Lietuvos žemių.

Pasitraukus Napoleonui ir suirus Didžiajai Armijai sužlugo ir Lietuvių svajonės išsivaduoti iš Maskvos jungo. Pas ano laiko Lietuvos bajorus, dvarponius, kurie sudarė krašto elitą, visos tos idėjos rišosi su mintimi, kad Napoleonas ir prancūzai padės jiems atgaivinti senąją Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės struktūrą, nors esmėje tai buvo "nukirstosios galvos" svajonės. Napoleono mitas juos viliojo išsilaisvinimu iš svetimto jungo, bet Prancūzų Didžiosios Revoliucijos idėjos, paskelbusios visų žmonių lygybę pačiuose pamatuose kirto dvarininkų svajones apie "senąją" tvarką. Net ir karo suirutės metu Laikinosios Vyriausybės Komisija

su tomis problemomis jau turėjo nemaža sunkumų. Tuo labiau tie sunkumai būtų išryškėję, jei Napoleonas būtų savo tikslo pasiekęs. Lietuvos-Lenkijos bajorijos ir dvarponių elementas, per ilgus metus pripratęs visus Valstybės interesus aukoti savo luominės "aukso laisvės" labui, jau senai buvo praradęs kadaise turėtų sugebėjimą gerai administruoti valstybę ir nemokėjo nusikratyti savo anarchistinių pažiūrų į valstybę. Tad, jei tas "elitas" ir buvo akiai atsidavęs Napoleono bei prancūzų interesams, tai platesni gyventojų klodai, baudžiauninkų masės ir dvasiškija buvo neigiamai nusistačiusi prancūzų atžvilgiu, gi to vidutinio, konservatyvaus miestelėnų luomo pas mus kaip ir nebuvo, užtat ir pats Napoleonas svyravo savo politikoje, taip Lietuvos, taip ir Lenkijos žemėse.

Iš kitos pusės, Napoleonas daug daugiau tikėjosi sau naudos iš Lenkijos ir Lietuvos valstybių atgaivinimo, nė jos gavo. Karingumas jo kariuomenėje tarnavusių lenkų (nors jų tarpe, faktiškai buvo daug ir lietuvių) suviliojo ir Napoleoną. Hogendorpas rašo, jog Vilniaus "lenkai" buvo labai skirtingo būdo, palyginus juos su Varšuvos lenkais, bet visi jie buvo labai narsūs kariai. Napoleonas manė, jog atvykęs ras

Lietuvos dragūnų pulkas kautynėse

ISTORIJS VERPETUOSE RYTŲ LIETUVOS ŠALY

J. VEGELIS

PILIS MOLINĖ — MOLINSK

Šitas, dar XIV amžiuje Lietuvos kunigaikščio Algirdo statytas miestas — tvirtovė, nors jį jau senai užvaldė rusai, lietuviams vis tebėra gerai žinomas, kadangi istorijos įvykiai ir darbai tebejungia su juo lietuviams. Taip, 1917 metais, į pabaigą I-jo pasaulinio karo, jau po caro valdžios žlugimo, kai Rusijos armijos nebenerėjo kariauti ir pradėjo skirstytis, lietuviai kariai, iš visų frontų, pradėjo rinktis į keletą Rusijos miestų ir kurti tautiškus lietuvių pulkus.

Prie rusų XII armijos, dar vasarą, Rygoje, labai veiklaus artilerijos karininko Vlodo Natkaus pastangomis, buvo sudarytas Lietuvių karių Komitetas, kuris sugebėjo visos Rusijos lietuviams kariams leisti net laikraštį „Laisvas Žodis“. Rusijos sostinėje, Petrograde, neužilgo po to, susidarė Centralinis Lietuvių Karių Komitetas, kurio tikslas buvo apjungti Rusijoje esančius lietuvių karius. Jo patvarkymu buvo paskirta komisija lietuvių pulkams sudaryti. Tos komisijos pirmininku buvo paskirtas karin. Petras Gužas ir padėjėju karin. J. Vegelis, abu XII armijos lietuvių karių komiteto nariai. Vietą karių telkimuisi buvo nurodyta — Smolenskas ir Vitebskas.

Gruodžio mėnesio pradžioje, atvykę į Smolenską, ėjome su Gužu iš gelžkelio stoties į

miestą Nepastebėjome kaip mūsų tarpe užsi-mezgė kalba apie šio miesto istoriją. O mums einant tiltu per Dnieprą ir pamačius augštas mūrines, dar senovėje lietuvių statytas ir dabar tebestovinčias, Smolensko pilies sienas, atsiminiau ir ėmiau Gužui pasakoti mano, prie tų sienų turėtą nuotikį. Prieš porą metų, buvau iš fronto pasiūstas į Vakarų fronto armijos štabą Smolenske, kad iš ten, kartu su kitais kandidatais, būčiau pasiūstas į karo mokyklą. Ir štai, netoli šios vietos, prisiartinęs prie pilies mūrų, ėmiau juos stebėti. Ir, tarp daugelio šaligatviu einančių žmonių, nepastebėjau generolo, kuris sustojęs užklausė kodėl aš nesisveikinu ir neatiduodu jam pagarbos? Kai jau atiduodamas jam pagarbą aiškinasi, kad jo nepastebėjau, nes buvau susidomėjęs tais didingais mūrais, tai generolas paskelbė, kad aš už tai esu baudžiamas trimis paromis arešto ir, būdamas komendantūros daboklėje, turėsiu paimti ir paskaityti ten esančią Smolensko pilies istorijos knygą. Tokia generolo dovana tuomet nebuvau patenkintas, bet kai daboklėje tikrai gavau ir skaičiau minėtą knygą, tai labai džiaugiasi tokia bausme.

Knygoje buvo platus pilies aprašymas su keletu braižinių. Pažymėta kuriais metais ten seniau buvusi medinė pilis buvo sudegusi, o vie-

Lenkijoje ir Lietuvoje sau didelius karių būrius, rezervus savo armijai, kaip tai buvo radęs Vokietijos valstybėse, Austrijoje, Olandijoje, Italijoje, Prūsijoje. Tačiau ten jis rado ne vien tik gerai sutvarkytas kariuomenes bei administracijos aparatus, bet ir stiprius miestelėnų klodus ir disciplinuotą elitą, kuriais pasiremdamas jis visur ir kūrė eilę mažesnių valstybių, palikdamas visus vietos reikalus tvarkyti patiems tų kraštų žmonėms. Lietuvoje, lygiai kaip ir Lenkijoje jis negavo žmonių masių į savo kariuomenę, gi tas „elitas“ buvo iki kaulo smegenų persunktas individualizmu.

Jei kalbėti apie Lietuvos D.K. tikrą atstatymą, tai lenkai ir jų vadovaujamas sulenkėjęs Lietuvos bajorų klodas, sugebėjo galvoti vien „Didžiosios Lenkijos“ sąvokomis ir buvo priešingas Nepriklausomos Lietuvos egzistavimui. Juk tie Lietuvos D. K. sulenkėję bajorai pačiai Lenkijai davė „lenkišką“ elitą. Be to elemento nebūtų egzistavusi jokia XIX - XX amž.

lenkų šviesuomenė. Čia glūdi šaknys, lenkų nuolat kartotų, pastangų, kad tas Lietuvos elitas tik nenutoltų nuo Lenkijos, nenustotų galvojęs lenkiškai. Vos įėjus Napoleonui į Lietuvą, lenkai Varšuvoje paskelbė „Buvusių Lenkijos Žemių Konfederaciją“, kuriai atsiliėpdami sulenkėję Lietuvos bajorai, privėdė prie 1812.VII. 14 d. Vilniuje paskelbto „Lietuvos-Lenkijos unijos atnaujinimo“, nors pats Napoleonas tam ir nelabai pritarė. Iš kitos pusės, tie bajorai, net ir paskelbus Lietuvos D.K. atstatymą, rūpinosi vien savo turtų ir baudžiauninkų išlaikymu, o ne savo krašto tikrosios nepriklausomybės atstatymu. Tokiu atveju jie niekad negalėjo suorganizuoti stipraus valstybinio junginio, kuris ne tik būtų padėjęs Napoleonui, bet su kuriuo turėtų skaitytis ir Rusijos caras Aleksandars I-sis. Nežiūrint į 1812 metų karo išdavus neabejotina, kad Lietuvos sulenkėję bajorai dar nebuvę priaukę prie savosios valstybės idėjos tinkamo supratimo.

toje jos, per daugelį metų, pastatyta daug didesnė, labai augštomis mūro sienomis su sandėliais ir gyvenamomis patalpomis jos gynėjams. Nurodyta keliai, daugelis pilies vartų, bokštai, slaptieji takai, kiek tūkstančių žmonių ten dirbo, kiek jų užsimušė ir kas buvo didieji darbų vadovai.

Kadangi šią pilį mūrijant visiems darbams lietuviai naudoję belaisvius rusus, tai knygos išvadoje sakoma, kad Smolensko pilis todėl esanti rusų pilis, nors lietuviai ją valdė dar ilgus amžius. Nors, gal netyčiomis paminėta, kad seniau naujai pastatytą mūrinę pilį ir miestą lietuviai vadindavę — Molinė, o rusai — Molensk, kuris vėliau virtęs į — Smolensk.

Apžvelgę su Gužu tas sienas praeidami, žengėme toliau į kalną, kur miestas gatvėmis jau išsiplėčia į visas puses.

Suradome štabą ir prisistatėme Vakarų fronto vadui. Išsiaiškinome reikalą. Štabo karininkai mūsų tikslams buvo palankūs ir paskyrė čia telkiamiems lietuviams kariams Raudonasias-Sofijskiję kareivines, o komisijos štabui — patalpas viešbuty London. Užėjome ir į komunistų naują miesto komendanturą. Ten, staigmena — komendantas karin. Popov buvo mūsų pažįstamas dar iš žygių fronte su vokiečiais. Ir čia šiek tiek prielankumo radome.

Viešbutis London buvo mūro name prie nedidelės maisto gaminių turgaus aikštės. Užėmėm pirmąjį augštą. Virš lauko durų užkabinome lietuvių ir rusų kalbomis iškabą "Štab litovskich vojsk". O gelžkelio stoty buvo iškabinoti skelbimai nurodymai kur lietuviams kariams reikia kreiptis: — į viešbutį London. Ta pačią dieną, pagal tuos skelbimus, į mūsų štabą jau atvyko keletas lietuvių karių iš fronto. Juos tuojaus ir panaudojom mūsų štabo sargybos ir raštinės reikalams. O sargyba buvo reikalinga, nes vieną rytą išgirdome aikštėje triukšmą ir susirinkusių rusų šauksmą: "Koks čia lietuvių štabas? Čia Rusija! Išdaužyti juos! ir t.p." Ir kai jų minia šūkaudama pradėjo laužti į duris, kiti siekti štabo iškabos, mūsų sargybos ginkluoti vyrai išvaikė minią nuo viešbučio ir iš visos aikštės.

Po keletos dienų jau pradėjo atvykti didesni būriai lietuvių karių įvairių specialybių. Buvo padidintas štabo darbuotojų skaičius ir pradėtas kurti Smolensko lietuvių pulkas kareivinėse. Ryšininkai kasdien vis daugiau ir daugiau parsivesdavo atvykstančių lietuvių. Vakarų fronto štabo parėdymu pulkui buvo duotos susisiekimo priemonės ir kariams reikalingas maistas. Nemažas skaičius jau buvo ir karininkų lietuvių. Jų tarpe, buvo atvykęs iš fronto pulkininkas Jurgis Kubilius, kuris ir pasiėmė kurti

ir vadovauti pulkui. Tai buvo labai rimtas ir tvarkingas karys. Jį labai mėgo kareiviai. Įdomu buvo ir tas, kad jis sugebėjo atsivežti ir nuosavą jauną, marga, gražų arklį, roges ir fajetoną. Tą susisiekimo priemonę jis mėgo vartoti nuolatiniam ryšiui tarp pulko ir kitų štabų mieste. Į lietuvišką darbą buvo įtrauktas ir šiame mieste gyvenęs medicinos daktaras Nasvytis, kuris daug padėjo pulko karių sveikatingamui. Komisija dirbo. Pulkas vis didėjo. Mūsų kariai susipažino su daugeliu mieste gyvenusių lietuvių šeimų.

Naktimis mieste vaikščiojo rusų komendantūros patruliai. Nuo 12 val. nakties iki 6 val. ryto judėjimas mieste buvo suvaržytas. Kildavo nesusipratimų kuomet patruliai sulaikydavo lietuvius karius. Todėl, susitarus su miesto komendantu, buvo siunčiami ir lietuvių patruliai.

Artėjo Kalėdų ir N. Metų šventės. Buvo gauta, iš atsargos sandėlių, didelis kiekis raudono vyno. Pulko kariai šventė ir linksminosi, pailsėję kareivinėse. Miesto lietuviai buvo suruošę vakarą jų klube, mieste, kur buvo vaidinimai, dainos, po to užkandžiai ir šokiai. Linksminintis buvo norėta — iki saulei tekant. Bet, po 12 valandos į klubą atvyko rusų patrulis ir pareikalavo tuojaus visiems išsiskristyti. O gatvėse po 12 val. nebegalima buvo vaikščioti. Kas daryti? Buvo pasikalbėta telefonu su kareivinėse gyvenančiu lietuvių pulko vadu. Netrukus, prie klubo sunkvežimiais atvyko kulkosvaidžiais ginkluota visa lietuvių kuopa. Ji pašalino rusų patrulį, apsupo klubą ir besilinksminantiems pasiūlė šokius baigti saulei tekant. Miesto komendantui kuopos vadas pranešė, kad klube daromi areštai ir tardymas. Saulei tekant, vakaras buvo baigtas, visi išvyko namo ir prie klubo nei civilių nei karių nebeliko.

Šventėms į Smolenską buvo atvykęs iš Petrogrado Lietuvių Karių Centralinio Komiteto pirmininkas Al. Žilinskas. Apsigyveno Lietuvių pulkų tvėrimo komisijos štabe. Jis vizitavo Vakarų fronto vadą. Lankė plk. J. Kubilių ir kitus karius pulke.

Dar prieš Kalėdų šventes, Al. Žilinskas vyko iš Petrogrado į Rusijos Vyriausiojo Karo Vado būstinę Mogileve. Buvau iššauktas ir aš ir dalyvavau su juo kaip lietuvių pulkų tvėrimo komisijos narys. Gruodžio 21 dieną buvome priimti Vyr. Karo Vado praporščiko Krylenko (kom.). Lietuvių pulkų tvėrimo reikalui jis pritarė, bet įspėjo, kad po dviejų-trijų mėnesių pulkai būtų pasiruošę vykti į frontą prieš rusų nacionalistus kontrrevoliucionierius.

Didžiausiose (1914-1917 metų) Vyr. Karo Vado būstinės rūmų patalpose jau buvo betvarškė. Bylos, raštai, žemėlapiai mėtėsi atdarose

spintose, staluose ir net ant grindų. Buvusioje Jo Didenybės Caro asmeninėje kanceliarijoje buvo pastebėta svarbių bylų. Kanceliarijos viršininkui leidus, pradėjome bylas apžiūrinti. Žilinskas užtikino didelę bylą — „Dielo autonomijai zapadnym oblastiam Imperiji“. Tos bylos penkiose dalyse buvo daugybė raštų, juridinio pagrindo dokumentų, ministerijų raštų, istorinių davinių, žemėlapių išrašų ir tautybių delegacijų prašymų. Visa tai lietė Suomiją, Estiją, Latviją, Lietuvą ir Lenkiją. Lietuviškoje bylos dalyje buvo Vilniaus, Kauno, Lydos, Gardino, Suvalkų, Brastlaukės ir kt. lietuvių prašymai. Įdomu, kad ir rytinė Lietuvos rusiškoji dalis, gudiškoji, buvo įtraukta į Lietuvos sienas. Matoma, daugumoje naudota istorinės sutartys. Atrodo, 1916 metais caras dar tikėjosi nugalėti vokiečius ir manė tesėti pažadą, kurį skelbė Rusijos Vakarų tautoms karą su vokiečiais, 1914 metais, pradėdant.

Lietuvos reikalą apibūdinant, ten buvo pasakyta: — „Lietuva išskiriama iš buvusios istorinės Lietuvos-Lenkijos valstybių unijos... Rubežiai buvusiai Lietuvai, būsima Lietuvos autonominei sričiai, juridiniai imant, turėtų priklaustyti senieji, t.y. 1667 m. Andrušavos sutartimi nustatyti, (1772 m. panaikinti); daleidžiant, vienok, jog tikslinga palikti Rusijos žemių plote šešetą rytinių buvusios Lietuvos apskričių, kurie jau žymiai yra apgyvendinti rusų žmonėmis.“

Ši byla, kaip matosi iš užrašų, buvo sudaryta 1916 metais, kovai su vokiečiais besitęsiant. Ją sudarė, gen. Potapenko vadovaujama, speciali komisija būsimų autonominių sričių sienoms nustatyti. Šios bylos lietuviška dalimi mes tiek susidomėjome, kad net surizikavome atsargiai ją „nusavinti“ ir nusigabenti į Petrogradą. Skaitėme, kad vistiek čia viskas žus. 1918 m. vasario mėn. V. Natkus (Petrograde tuomet spausdinto laikraščio „Laisvas Žodis“ redaktorius) minimą bylą nugabeno į Valką. Lietuvą liečiančiu reikalu aš kaip buvau nusirašęs. Jau vėliau, Valke mus paėmė į nelaisvę vokiečiai. Bet, prieš pasiduodant, mes spėjome bylą, daug kitų raštų iš XII armijos lietuvių komiteto ir savo ginklus, gerai paslėpti pažistamo esto mūriniame name ant augšto.

Laikas bėgo. Ėjo kovos už Lietuvos nepriklausomybę... 1920 m. pasirašyta Maskvoje Lietuvos sienų sutartis su komunistine Rusija.. Ir tik vėliau, Vl. Natkus būdamas jau Lietuvos atstovu Rygoje, nuvykęs į Valką surado minimą bylą... Sutiktas 1944 metų pavasarį Kaune, jo paskutinėmis laisvės dienomis, prisiminus kalboje tą bylą, jis sakė, kad ją turi saugiai paslėpęs savo apylinkėje ir tikisi, kad greit

ateis laikas ją vistik panaudoti... Bet, jis nebesulaukė to...

1918 metų sausio mėnuo buvo labai gyvas Smolenske. Pulku tvėrimo komisijos štabas įtemptai dirbo. Buvo susirašinėjama su rusų štabais, su štabais besikuriančių tautinių dalių kaip ukrainiečių, latvių, totorių, gruzinų ir kt. Lenkijos generolo Dovbor-Musnickio suformuotose lenkų daliniuose buvo nemažai lietuvių, kuriuos prašėme išleisti į Smolenską. Generolas, iš pradžių, buvo labai prielankus lietuviams. Į Smolenską suplaukė iš rusų fronto dalių virš 3,000 lietuvių karių. Plk. J. Kubilius jau turėjo visą pulką. Dalis karių net buvo pasiūsta į Vitebską (Vytėnus) kur tvarkėsi ir net valdė visą miestą. Ten pirmasis lietuvių pulkas, kuriam vadovavo karin. Juozapavičius, kartą apgynęs nuo tūkstantinės plešikų gaujos Vitebske tebestovinčią, dar Lietuvos kunigaikščio Vytauto statytą, bažnyčią — Soporą.

Sausio 29 dieną, Petrograde turėjo įvykti lietuvių karių atstovų visuotinas suvažiavimas. Buvau ten pasiūstas kaip delegatas nuo Smolensko lietuvių karių. Bet, Petrograde karių suvažiavimas neįvyko. Kapsuko, Angariečio ir Rasiko komunistuojančių burys, Stalino pavedimu, suvažiavimą išsklaidė. Po to, nuvykau į savo (15 Sibiro) pulką arti Valko. Rusų kariai metė frontą ir bėgo namo į Rusiją. Įkandin slinko vokiečiai į kurių rankas likimas ir mus su Natkum ir kt. atidavė.

Smolenske daugiau neteko būti. Bet, vėliau, išsilaisvinęs iš vokiečių, vėl nuvykau į badaujančią Petrogradą, pasiėmiau daiktus ir giminingas šeimas ir per Vitebską, su 1-jo pulko karininkais, per Sebežą, grįžome į Lietuvą.

Vitebske, karin. Juozapavičius pasakojo, kad kai Smolenske jau buvo susiorganizavusių lietuvių net keli tūkstančiai, tai iš Petrogrado Lenino vyriausybės buvę lietuviams įsakyta vykti į frontą prieš kontrrevoliucionierius. Bet lietuviai kariai jau savo kailiu pažinę dabartinę Rusijos anarchiją, staiga išsiskirstė ir įvairiais keliais ir priemonėmis išvykę į vakarus, tikslu patekti į Lietuvą.

Vėliau, jau Tėvynėje, apie tai pasakojo smulkiau ir Gužas. Jis pastebėjo, kad dirbęs komiteto štabe, Smolenske, raštininkas Baltušis, vistik, pasilikęs vietoje. Jis buvo kilęs iš žemdirbių šeimos, dirbusios Komaro dvare, arti Kuršėnų. Jis buvęs labai nusiminęs ir užklausęs Gužui atsakęs: „norėčiau grįžti į namus, pas tėvus, bet, kad ten reikės sunkiai dirbti, o čia aš tikiuosi gauti gerą ir lengvą tarnybą.“

Tai taip istorija ir likimas, net šimtmečiais, neatleidžia lietuvių nuo Lietuvos rytų lankymo. Ir lietuviai tebekovoja už savo Tėvynę.

AR BUVO LTN. BALNUI REIKALINGI KOMENDANTAI?

K. ALIŠAUSKAS

(Atsakymas kol. J. Vėgėliui į Jo straipsnį "Širvintų kautynių prošvaitės", KARYS, 1962 m. Nr. 3)

Plk. K. Žukas savo atsiminimuose "Žvilgsnis į praeitį", rašydamas apie Širvintų kautynes, patiekė visai naują kautynių eigos versiją, kuri netik spaudoje niekad ir niekur nebuvo minima, bet ir kautynių dalyviams nebuvo žinoma. Nebeduosiu aš ištraukų iš plk. K. Žuko knygos, nes tai užimtų daug vietos, bet tik trumpą turinį. Manau kad skaitytojams pakaks.

Pagal plk. K. Žuką, Širvintų kautynių eiga, atrodo, buvo tokia: 7 pėst. pulko III bataliono vadas, vyr. ltn. T. Balnas, kautynėse prie Širvintų, lapkričio mėn. pasitraukė ir paklydo. Neteko ryšio su savo pulko vadu ir štabu, todėl kreipėsi į Utenos karo komendantą (kuriu tuomet buvo J. Vėgėlis). Pastarasis susirišo su Panevėžio komendantu. Panevėžio komendantas susisiekė su Krašto aps. ministriu plk. K. Žuku, kuris įsakė T. Balnui grįžti į Širvintų barą. Kai T. Balnas vyko į Širvintų barą, pakelėje jis užklupo lenkus ir juos sumušė.

I. Rašydamas plk. K. Žuko knygos recenziją, nusprendžiau duoti Širvintų kautynių eigos pilnesnį vaizdą, nes patiektasis visai nesiderina su tikrove. Antra, Širvintų kautynės buvo ne pripuolamos-atsitiktinos, bet gerai apgalvotos ir sumaniai pravestos manevras, visai nieko bendro neturintis nei su Utenos ir nei su Panevėžio komendantais ar jų veikla. Recenzijoje mano buvo patiektas trumpas kautynių eigos aprašymas, duotas brėžinys - schema ir nurodyti šaltiniai. Plk. K. Žukas liko įtikintas. Tačiau mano dideliui nustebimui atsiliepė J. Vėgėlis, kuris š.m. Kario Nr. 3 tvirtina, kad: "Ir tai taip buvo". J. Vėgėlis visai nekreipė dėmesio į mano nurodytą literatūrą, patiektą brėžinį ir kautynių eigos aprašymą. Visai be reikalo, šiuo atveju, jis primena Ypatingus Valstybės Apsaugos įstatus, lyg, tartum, mane pagąsdinti ar pamokyti.

Rašiau apie Širvintų kautynes, bet ne apie Utenos ar Panevėžio komendantūrų veiklą. Tai yra du skirtingi dalykai. Kad veikė ypatingi valstybės apsaugos įstatai, žinau gerai ir su jais esu susipažinęs. Karo komendantūrų veiklos aš neneigiau pirma ir dabar neneigiu; bereikalo man J. Vėgėlis tai bando įpiršti. Tačiau kas liečia Širvintų kautynes, tai dar kartą tvirtinu,

kad: Širvintų kautynių metu T. Balnui, ir bendrai 7 pėst. pulkui, nebuvo reikalingi nei Utenos ir nei Panevėžio karo komendantai. Su T. Balnu teko man du kartus susitikti kautynėse prie Giedraičių spalių mėn. pabaigoje. Jisai visuo-met gerai orientuodavosi kautynių apystovose. Lapkričio 16-19 dienomis, Širvintų kautynių metu T. Balnas nuolatos turėjo ryšį su savo pulko vadu ir štabu. Nebuvo paklydęs. 7 pulko štabas nuolatos turėjo ryšį su divizijos štabu Ukmergėje. Panašiose sąlygose kreipimasis į Utenos komendantą, iš T. Balno pusės, būtų ne jo "rūpestingumas ir akyumas", kaip kad tvirtina J. Vėgėlis, bet dideliausia nesąmonė.

Netikiu kad J. Vėgėlis mano rašinio nesu-prato. Manau kad plk. K. Žuko patiektoji versija jam labai patiko, nes tuomet ir jam dalis Širvintų kautynių nuopelnų tenka. Dauguma dalyvių yra jau mirę, vieni Lietuvoje kiti Sibire. Visgi yra dar užsilikusi literatūra ir kai kurie šių kautynių dalyviai, kurie jokių būdu nesutiks su juos žeminančia šių kautynių versija. Laikau ginčą šiuo klausimu baigtu.

II. Kas liečia kovą su lenkų kavalerijos brigada 1920 m. lapkričio 17-24 d., tai J. Vėgėlis patiekė naujieną, kad: prie Šalteknės ir Šventosios upių buvo sutelkta iš Rokiškio kareivių būrys, Kamajų ir Svedasų šauliai, kurie užėmė tiltus. Lenkų kavalerijos brigada nuo Andrioniškio buvo priversta pakeisti žygio kryptį. Tai jau manevras, kuriuo užsiinteresavau. Žygio kryptį brigada tikrai buvo pakeitusi, arba, tiksliau tariant, iš dviejų galimų krypčių pasirinko artimesnę prie savųjų. Žingeidu kodėl? Lietuvių spaudoje nieko apie tai nebuvo rašoma. Tad laikiau kad tai atliko lenkų kavalerijos brigados vadas savo iniciatyva. Tačiau, čia naujos žinios, tad reikia patyrimėti. Perverčiau Šaulių Sąjungos istoriją, dr. J. Matuso parašytą, kuris kruopščiai surinko apie šaulių veiklą istorinę medžiagą. Dėja, apie šį manevrą nieko panašaus neberadau. Apie šaulių veiklą yra daug prirašyta, žinios surinktos kruopščiai ir patiektos objektyviai. Tačiau kad Kamajų ir Svedasų šauliai būtų sudarę kovos vienetą prieš lenkus, nėra paminėta. Tiesa, Utenos šauliai sudarė kovos vienetus ir turėjo susirėmimų su lenkais: ties Traupių lapkr. 22 d. ir ties Rubikiais lapkr. 24

d. (Žiūr. Š.S.I. 64 pusl.). Žiūrėjau lenkų šaltiniuose: "Vilniaus kavalerijos brigados reidas Kėdainių kryptimi", Michniewicz Hetman rtm., Mūsų Žinynas 1926 m. X Tomas, vertimas į lietuvių kalbą. Ten taipogi nieko įtikinančio, kas patvirtintų šio manevro įvykdymą, nebesuradau.

Išvadoje, nebetvirtinu tą manevrą tikrai buvus, bet ir ne paneigiu jo. Patiektos žinios, deja silpnos.

9 pėst. pulkas ir jo vadas visai be reikalo kaltinamas neveiklumu. 9 pėst. pulkas lenkų kavalerijos brigados negalėjo nei sumušti, nei išblaškyti. Pulkas gynė perdaug platų barą, buvo išsisklaidęs. Didesnių sutelkimų prieš lenkų kav. brigadą negalėjo sudaryti. Buvo suvaržytas uždaviniu, kurį gavo iš kariuomenės vadovybės. Uždavinio tikslas buvo išlaikyti savo žinioje kaip galint didesnę teritorijos plotą. Lenkų brigadoje buvo 11 eskadronų, arkliai buvo pavargę, bet kovotojai buvo dar pajėgūs. Šaudmenų turėjo pakankamai. Bendrai, mano nuomone, 9 pėst. pulkas ir jo vadas, šių kautynių eigoje, savo uždavinį gerai atliko.

III. Rašydamas apie gen. S. Žukauską J. Vėgėlis prirašė daug senų, jau nuvalkiotų, pasakėlių, bet dar pridėjo ir naujų, t.y., savų. Jisai rašo kad: "Užėjo komendantūron (Utenos, 1920 m. lapk. mėn. K. Alš.) ir ten komendantą išklausinėjo: Kokios žinios čia iš lenkų šono? Tairavosi ar toli lenkai nuo Utenos, ar plentas į Zarusus dar neperkirstas? Gavęs smulkių žinių, jis su adjutantu išvyko Zarusų link". Perskaičius gausi išpūdis lyg tartum gen. Žukauskas bėgo ar rengėsi bėgti kur tai! Tuometinis gen. S. Žukausko adjutantas ltn. V. Šmulskštys dabar gyvena Čikagoje, teiravausi pas jį, ir jisai visą tai paneigė. Frontas tuo laiku dar stovėjo vietoje. Gen. S. Žukauskas, prieš kelias dienas važinėjo šiame fronto bare ir tikrino pozicijas, dalinių pasiruošimą ir budrumą iki kuopos imtinai. Lankėsi ir mano kuopoje. Tad nejaugi nežinojo kur eina frontas ir "ar plentas į Zarusus dar neperkirstas"?

Visai neteisingai nušviestas gen. S. Žukausko kelionių reikalas į Vilnių ir POW byla. Gen. S. Žukauskas gynė ir teisingai tik vieną asmenį POW byloje, tai karininką Vaitiekūną, buvusį rikiuotės viršininką. Karininkas Vaitiekūnas buvo teismo išteisintas. Dėl visų kitų šioje byloje, tai ką gen. Žukauskas darė, tai vis su kariuomenės teismo prokuratūros žinia. Gavęs skundą jis turėjo kur nors jį nukreipti. Tai galima įsitikinti pas tuometinius kariuomenės teismo tarnautojus. Mane šiuo reikalu painformavo gen. V. Mieželis.

Neįtikinančios žinios yra patiektos matininko K.T. ir lenkų 1939 m. Lietuvoje internuoto pulkininko. Pavardė nei vieno nenurodyta. Pagal patiektas žinias susidaro vaizdas, kad ten Žukauskas buvo kaip Lietuvos taip ir lenkų maršalo J. Pilsudskio tarnyboje. Lenkai apie savo maršalą J. Pilsudskį, surinko visas žinias iki smulkmenų ir jas atspausdino 10 tomų veikalė. Yra dar paskirų autorių veikalų. Veltui aš kitus varginau ir pats vargau ir laiką gaišinau bejieškodamas J. Pilsudskio knygose ką nors apie gen. S. Žukauską parašyta. Nieko neradau. Vargiai pražiopsojau. Tai tik prasimanymas. Palieku tai J. Vėgėlio sąžinei.

Baigdamas savo straipsnį J. Vėgėlis pareiškė pageidavimą kad: "pasilikty tai mūsų istorijoje". Netikiu kad atsirastų toks istorikas, kuris lengvai patikėtų patiektomis žiniomis! Būtų tai didelė klaida.

Gen S. Žukauskas yra jau seniai miręs, bet apie jį kalbama ir rašoma lyg tartum jis dar gyvas būtų. Lietuvos kariuomenės vadu jisai tapo, kai jam buvo 60 metų amžiaus. Didelė jo gyvenimo dalis praėjo svetimoje visai ne lietuviškoje aplinkumoje. Todėl jis savo tarnybos Lietuvos kariuomenėje, pradžioje nesugebėjo tinkamai suprasti ir įvertinti naujų lietuviškų sąlygų ir pažiūrų. Kai kada jo elgėsys, ypač jo privačiame gyvenime, sukeldavo įtarimų ar užmetimų. Tačiau jis buvo geras, gabus ir energingas vadas, visi jo darbai Lietuvai ir kariuomenei buvo labai naudingi. Neberandu nei vieno jo darbo ar elgėsi, kuris man atrodytų kad buvo Lietuvai nenaudingas ar net įtartinas. Dauguma tų kariškių, kurie 1919-1921 m. rašė skundus ir kaltino jį, vėliau prisipažino kad klydo ir apgailėstavo. Tad liaukimės niekinę savo vadus, savo kariuomenę ir vienas kitą.

JAV LB KULTŪROS FONDO
NAUJAS ADRESAS

Kultūros Fondo pirmininkas kun. Stasys Šantaras persikėlė naujon vieton, todėl dabar korespondencija Kultūros Fondui siųstina šiuo adresu:

JAV LB Kultūros Fondas
c/o Rev. St. Šantaras
8801 So. Saginaw Ave.
Chicago 17, Illinois

VINCAS JONIKAS

GENEROLAS PERKŪNAS

Baladė

1.

Ažuole senasai,
Gauski dainą savo,
Kaip didvyrių žemė
Laisvėje žaliavo.

Ten kadaise buvo
Piemenėlis mažas,
Saugojo, kai ganės
Gyvulėliai gražūs.

Knygas atsinešęs
Žvelgė vis į Vytį,
Mąstė, ką tėvynei
Gero padaryti.

Jo svajonės augo
Ir jaunystė brendo
Su bernais lankose
Dalgelius galando.

Poilsini priglaudęs
Prie žemelės petį,
Juto jos nelaimės
Raudą šimtametę.

O perkūno kūjai
Virš beržyno žalio
Sąmonėje karštą
Laisvės mintį kalė.

2.

Lietuva jau kėlės
Amžių kapinyne —
Priešai vėl ją puolė,
Degino ir mynė.

Jis pakėlė balsą
Pergalė sužibęs,
Šaukė tautą ginti
Nepriklausomybės.

Tarė: — Draugui skirta
Duona ir nakvynė
Priešui gi — nelaisvė
Ar kulka plieninė.

Ir sujojo broliai
Žemės artojų liai
Ir į pačią saulę
Kardelius iškėlė.

Jie neliausis kirte,
Nesustos nė šaudę,
Jie negriš pas tėvus
Priešų neišgaudę.

Kulkos rėmė žodį,
Meilė kelią švietė,
Nužygiavo voros
Mirti ar laimėti.

O giružės žalios
Ir pajūrio vėjas
Karštesnių už ugnį
Jiems dainų sudėjo:

— Ne už kraujo alkį,
Ne už aukso skrynę
Kaunatės už laisvą
Lietuvą Tėvynę.

3.

Jie ilgai į laisvę
Kelią krauju laistė,
Kol užgeso priešų
Padegta pašvaistė.

Parnešė ne vieną
Sukapotą žandą,
Taiką ir nemarią
Karžygio legendą.

Žemė atsiduso
Iš visos krūtinės,
Sužibėjo varpų
Dovanos auksinės.

Moterys ir saulė
Jų žaizdas užgydė
Ir paukšteliai suokė
Soduose pasklidę

Kilo į padangę
Vėliava trispalvė,
O lietuvis tapo
Savo laimės kalviu

Į sostinę seną
Dėjo naują plytą,
Juodbėrėliais arė
Žemę padalytą.

Nesustojo kilus
Laimė šimtabokštė,
Nesiliovė girios
Vieną mintį ošti:

— Viskas iš kareivio
Kraujo tau išaugo
Ir kvepės per amžius
Gyvu duonos raugu.

4.

Ten kadais jau buvo
Generolas žilas,
Kai sugrižo priešas,
Trenksme žemė skilo.

Jis prikėlė šukį
Kario ir artojo,
Priesaiką, jau tartą,
Tautai pakartoto.

Nebijojo galios
Pikto bolševiko,
Kovės, ko tėvynės
Laisvės nebeliko.

Vanagu plėšriuotu
Tapęs puolė priešą,
Kol granatos karštą
Širdį jo išplėšė.

Kur žeme užpiltas
To narsuolio kūnas,
Parašyta: — Iلسس
Šičia gen. Perkūnas.

Ažuole senasai,
Gauski dainą savo,
Kaip didvyrių žemė
Laisvėje žaliavo.

← Jurgis Juodis, O, vienok Lietuva ... (tempera)

PIRMOJI JŪRŲ GALYBĖ—KRETA

A. ŽYGMANTAS

(tąsa)

MIKĖNŲ VYRAVIMAS
(Vėlyvasis Mikėnų laikotarpis
1400-1200 m. pr. Kr.)

Į Graikiją atvykę achajai nežinojo, kas yra jūra, kuriai pavadinti jie turėjo pasiskolinti priešhelenišką žodį tallassa. Bet neilgai trukus tie sausumos kariai išmoko iš kretiečių laivininkystės ir tuo pačiu piratų amato. Apie 1600 m. pr. Kr. Mikėnų ir Tirinto karaliai net užsakė Kretos menininkams tos rūšies žygius išgraviruoti sidabrinėje vazoje ir aukso žiede. Tik vėliau jie pažino, kad taikinga prekyba yra pelningesnė ir apie 1500 m. pr. Kr. Adrijos jūra reguliariai vyko Baltijos gintaro siuntos į Pylos uostą. Tada kretiečiai ir achajai dirbo sutartinai, derindami savo jūrininkystės mokslą ir geografines žinias.

Kretiečių laivai siekė iki 70 pėdų ilgio. Mino karinės galeros turėjo po 5 irklus kiekvienoje pusėje, o Mikėnų laikais laivai būdavo net 100 pėdų ilgumo. Egipte tuo pačiu metu juos statė net iki 204 pėdų ilgumo, pakeičius 120 žmonių. Nuo Deltos iki Byblos toks laivas, palankiam orui esant, plaukdavo 4 dienas, ir grįždavo atgal irklų pagalba per 8 ar 10 dienų.²³

Atėjo diena, kai žemyno žmonėms įgriso mokėti nuolatinę duoklę Kretos jūrinei galybei. Mikėniečiams pasidarė nereikalingi tarpininkai, kurie gabentų jų vazas į Egiptą ir ypač į vakarines jūras. Iš antros pusės, faraonai taip pat galvojo, kad jų politiniai ir prekybiniai interesai reikalauja atsikratyti keftiu (kretiečių) tarpininkais ir sueiti į tiesioginius santykius su Helados žmonėmis.

Diplomatiniai ryšiai su Egiptu, stiprinami faraonų dovanų, pranašavo didelės svarbos įvykius — Mikėnų pasaulio sukilimą prieš Kretą, kuri jį buvo sukultūrinusi ir pakeitusi. Šitas Mikėnų žygis turėjo sunaikinti Knoso galią.

Kreta, atsisakiusi įtvirtinimų, buvo neatspari netikėtam puolimui ir vieną dieną sala buvo užkariauta. Apie 1400 m. pr. Kr. garbingi Knoso rūmai buvo sugriauti. Užpuolimo būta staigaus ir baisaus, lyg perkūno smūgio. Kai priešas stengėsi įsiveržti pro vartus, dvariškiai skubiai vedė karalių į sosto menę, kad paskutiniu patepimu suteiktų jam dievišką apsaugą. Liepsnomis naikinant rūmus, puolikai išplėšė vi-

sa, ką tik spėjo prieš sienoms pradėjus griūti. Žlugimo būta visuotino. Gournia, Pseira ir Zakro vietovės visai dingo: Palaikastro žuvo liepsnose.¹⁵

Šį kartą įvykiai buvo ne vietinės revoliucijos pobūdžio. Evansas norėtų šį sunaikinimą priskirti plebėjų sukilimui prieš monarchiją. Tačiau visos žymės ir liekanos liudija į Kretą atvykus naujus žmones. Egipto dokumentai daugiau nemini keftiu. Staiga plačiagalviai gyventojai nustelbia ilgagalvius, kurie iki tada Kretoje vyravo. Saloje greitai atsiranda visos būdingos žemynui žymės. Vyrai daugiau nebesiskuta. Išdrožinėto skeptro rankena, rasta Kretoje, vaizduoja Mikėnų karaliaus galvą su karūna ir užriestais ūsais. Pirmą kartą Kretoje pasirodo namai su megaronu. Pakinta kapų architektūra, atsiranda mikėniškas avilio pavidalo kapas.¹⁵

Apie graikų užpuolimą Kretos kalba ir Tezėjo mitas. Tezėjo karo žygis į Knosą, paimtas iš Cleidemo, yra įtikinantis. Tai buvo atėniečių sukilimas prieš kretiečius — jų valdovus, kurie imdavo užstatus, laiduojančius atėniečių taikingą laikyseną. Slapta atėniečių pastatytas laivynas, priplaukęs prie mūrų neginamo Knoso, tuo metu kai Kretos laivynas buvo išplaukęs Sicilijon, užpuolė ir išplėšė miestą. Tačiau taika buvo padaryta ir patvirtinta Atėnų karaliaus vedybomis su Kretos sosto įpėdine Ariadna. Visi šie įvykiai dėjosi apie 1400 m. pr. Kr.³⁰

Aprašydamas Tezėjo gyvenimą Plutarchas mini vieną jo žygį, greičiausiai, prieš miniečius: Norėdamas veikti ir pasidaryti žinomas ir mėgiamas, Tezėjas išvyko iš Atėnų kovoti su Maratono buliumi, kuris buvo pridaręs nemaža žalos Tetrapolio gyventojams. Jis jį nugalėjo ir gyvą atsigabenęs su triumfu perėjo miestą. Vėliau jis paaukojo jį Delfų Apolonui.

Apie Kretos santykius su Atėnais Plutarchas rašo: "Netrukus po to iš Kretos trečią kartą rinkėjai atvyko duoklės, kurią atėniečiai mokėjo dėl sekančios priežasties. Atikos žemėje išdavikiškai nužudžius Androgėjų, ne tik jo tėvas Minas nepaprastai nualino atėniečius nuolatiniu karu, bet ir dievai, kurie naikino jų kraštą. Badas ir maras sunkiai prislėgė juos, net ir upės išdžiuvo. Orakulo įspėti, kad tik

susitarę su Minu jie palenks sau dievus, o tuo baigsis ir juos slėgę vargai, jie pasiuntė šauklius. Po daugelio metų maldavimo, jie pagaliau susitarę susitaikė, kas devyni metai siųsdami į Kretą duoklę iš septynių jaunų vyrų ir tiek pat mergelių, kaip kad dauguma senųjų rašytojų sutartinai sako. Poetinės pasakos dažniausiai sako, kad juos Minotauras sunaikindavęs, arba kad jie, beklaidžiodami labirinte ir nerasdami kaip išeiti, vargingai žūdavę. O tas Minotauras (anot Euripido) buvo mišinys dviejų skirtingų pavidaų ir prigimčių — buliaus ir žmogaus derinys.³⁴

Tačiau, Philochoras sakąs, kad kretiečiai jokiū būdu tuo neprisipažįsta. Jie tvirtina, kad labirintas buvęs tik paprastas kalėjimas, ne koks ypatingai blogas, o tik užtikrinąs kalinius nuo pabėgimo. Minas, gi, įsteigęs Androgėjaus garbei žaidimus, kaip dovaną skirdavęs tuos jaunuolius, kurie tuo metu laikinai būdavo laikomi labirinte. Pirmasis nugalėtojas tuose žaidimuose buvęs vienas iš įtakingų ir galingų kretiečių vardu Tauras, žmogus negailestingas ir šiuurkštus, kuris su jam padovanotais atėniečiais elgėsi išdidžiai ir žiauriai. Ir Aristotelis yra tos nuomonės, kad jaunuoliai nebuvo Mino žudomi, bet savo dienas baigdavo vergais Kretoje.

Apie Miną būdavo visada blogai kalbama, ir Atėnų teatre jis būdavo vaizduojamas labai blogu žmogumi. Hesiodas nevadina jo 'karališkuoju Minu', nei Homeras, kuris rašo apie jį kaip apie 'Jupiterio artimą draugą'. Tragedijų rašytojai, pasinaudodami scena, meta ant jo papėkimus kaip žiauriam ir prievartingam žmogui, nors, jis atrodo yra buvęs žymus karalius ir įstatymų leidėjas.

Tačiau kai laikas atėjo trečiajai duoklei ir kai jaunuolių tėvai turėjo mesti burtus, kad atrinktų tuos, kurie bus išsiųsti, tada tarp pilnų skausmo ir paniekos žmonių kilo nepasitenkinimas ir kaltinimai Aigėjui, kad jis esąs jų vargų priežastis, bet kartu vienintėlis, kurio bausmė nelietė. Mat, prisiimdamas savo neteisėtą sūnų, svetur gimusių, ir atiduodamas jam savo karaliją, jie sakė, jis nepagalvoja apie jų teisėtumą, ne bastardų, vaikų netekimą ir nuostolį. Tas viskas labai veikė jautrų Tezėją, kuris, norėdamas pasidalinti savo bendrapiliečių skausmu, pasisiūlė, be burtų, būti išsiųstu. Visi buvę nustebinti jo kilnumu ir gerumu. Aigėjas, kai prašymai ir maldavimai jo nepalenkė ir neįtikino, burtais atrinko likusius (Hellanicus, tačiau, sako, kad ne burtų keliu atėniečiai atrinkdavo siunčiamuosius jaunuolius ir mergeles, bet kad pats Minas atvykdavęs ir pats pasirinkdavęs ir Tezėją jis paėmęs pirmąjį iš visų). Pagal sutartį atėniečiai turėdavo parūpinti ir laivą, kurio jaunuoliai turėjo plaukti nesigabendami su

Pilies apgūlimas, paveikslas iš sidabrinio indo rasto Mikėnuose.

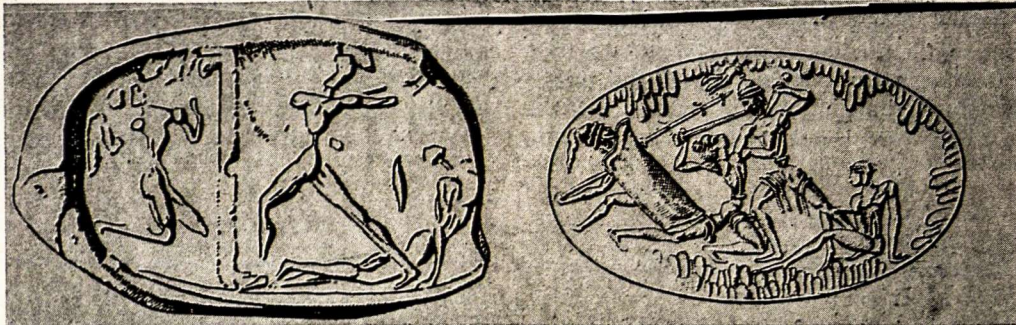
savimi jokio ginklo. Tačiau Minotaurui žuvus, duoklę turėjusi pasibaigti.³⁴

Yra keletas mito versijų, kaip Tezėjas, nivykęs į Kretą, pateko į labirintą, kur užmušė Minotaurą ir išvadavo atėniečius belaisvius. Nežiūrint kaip ten bebūtų, jis vedė Mino sosto paveldėtoją Ariadną ir grįžo kaip nugalėtojas į Atėnus.

Sekmingai grįžęs iš Kretos, po keletos metų, slapta, apleistame Thymoitadae uoste, arti Troezeno, Tezėjos pasistatė laivyną ir vėliau sėkmingai užpuolęs ir visai sunaikinęs Knosą.³⁶

Tezėjo, Minotauras legendos herojaus, istorijai kiek prieštarauja kita, Atėnų tradicija, kuri sako, kad Tezėjas buvo Menestėjo išvytas iš Atėnų. Menestėjas, gi, vedė Atėnų karines jėgas prieš Troją. Keletos šimtmečių laiko skirtumas tarp abiejų mitų leidžia manyti, kad Minotauras legendos Tezėjas yra greičiausiai buvęs nežinomas Troezeno vadas, kurio žygdarbius atėniečiai priskyrė savo tautiniam didvyriui, gyvenusiam 150 metų vėliau.³⁶

Tokiu būdu, iki tol buvusi Viduržemio jūros valdovė, sala pasidarė tik žemyno tolma kolonija. Aigėjo jūros buvęs brangakmenis nuostojo viso savo blizgėsiu. Kas išliko iš senųjų gyventojų po žudynių ir emigracijos, tie gyveno varge. Civilizacija visoje Kretoje staiga žengė atgal.

Dvikovė arenoje, antspaudas iš Hagios Triados

Kautynės kalnų tarpeklyje, antspaudas iš Mikėnų

Nuo tada Aigėjo pasaulio svorio centras persikėlė į Argolidę. Faraonai, pasirodo, mokėjo numatyti ateitį. Dar priešhelėninių laikų didžiosios deivės Heros prievartinės vedybos su Zeusu, žinomos iš graikų mitologijos, galimas dalykas, pamini Mikėnų, Kretos ir Graikijos užkariavimą. Zeuso pavirtimį į purviną ir pri-glaustą gegužiuką R. Graves aiškina, kad, ma-tyti, bėgliai iš Graikijos, helėnai, atvykę į Kre-tą, buvo priimti tarnauti karališkojon gvardi-jon, kur jie vėliau surengė šamokslą ir užgro-bė karalystę.³⁰

Kai kurie tyrinėtojai yra kitos nuomonės apie Kretos žlugimą. Yra žinoma, kad apie 1500 pr. Kr. Thera saloje (100 km. nuo Kre-tos) išsiveržė pojūrinis ugnikalnis Santorinas. Tai būta nepaprasto įvykio, didžiausios nelai-mės ištikusios žmoniją nuo ledynų laikų. Spro-gimo sukeltos didžiulės bangos, būk tai, užlieję Kretą ir Graikijos pakraščius. Taigi, kiti moks-lininkai spėja, kad greičiausia, tas įvykis ir bus sunaikinęs Kretos galybę ir iš čia būk tai yra kilęs graikų Deukaliono tvano mitas.¹²

Žlugus Kretos galiai, jos vietą jūrinėje pre-kyboje užėmė fenikiečiai. Iš savo kolonijos Kar-tagoje jie išsiveržė Ispanijon ir apie 530 m. pr. Kr. sunaikino savo prekybinį konkurentą Tar-tesą. Nuo tada jie valdė Gibraltaro sąsiaurį, pre-kybos vartus tarp Atlanto ir Viduržemio jū-ros. Tik tais laikais ne Britanijos alvas ir Kre-tos žalvaris buvo svarbiausi produktai, eję pro tuos vartus, bet Ispanijos sidabras, geležis ir ypač purpuras, ryškiai raudoni tekstiliniai da-žai.

Kretai praradus jūrinę galią atsirado vie-tos pasireikšti tai naujai jūrininkų tautai-feni-kiečiams. Per keleta šimtmečių, besiskverbdami į vakarus ir steigdami savas kolonijas, jie pa-siekė Ispaniją, kur įkūrė Gades miestą, dabar-tinį Cadizą ir 814 m. pr. Kr. Kartaginą (Nau-jamiestį) Afrikoje. Taip po kretiečių jie perė-mė Viduržemio jūros kontrolę.

Kontroliuodami išėjimą į Atlanto vandenyną, jie į savo rankas paėmė nepaprastai pelnin-gą tais laikais purpuro dažų prekybą. Tie raudoni dažai buvo gaunami Maderos ir Kanarų salo-se, o Tyro mieste gamindavo medžiagas tais da-žais dažytas. Tyro purpuras buvo garsus visame pasaulyje savo šilta, raudona, blizgančia spalva. Atrodo, jog nuo purpuro ir patys feni-kiečiai bus gavę savo vardą (graikiškai phoinix reiškia purpurą).

Purpurinės medžiagos ypač buvo mėgiamos senojoje Romoje, kur valdovai ir didikai ta spalva puošdavosi ir rengdavosi raudonais rū-bais. Tos tradicijos likutis šiais laikais yra skaisčiai raudoni generolų ir generalinio štabo karininkų lampasai, kardinolų rūbai ir bendrai dvasininkų rango puošmenys.

Tačiau kiek purpurinė medžiaga buvo mė-giama, tiek ji buvo nepaprastai brangi. Feni-kiečių purpurinio šilko, garsiojo metaxablatta, vienas svaras, 300 m. pr. Kr. kainavo apie 25, 000 dabartinių dolerių. Todėl visai suprantamos fenikiečių pastangos išsigalėti jūrinėje prekybo-je, kontroliuoti purpuro gamybą ir jo pardavi-mą. Pasidarę turtingi, jie pasidarė ir kariškai stiprūs.

—o—

Kretai žlugus, Mikėnuose ir Tirinte išaugo nauji, puikūs rūmai, įstabiai išpuošti, iškilo di-džiuliai įtvirtinimai. Paslaptinga šiaurė, mat, vertė rūpintis saugumu... Mikėnuose stipriausi įtvirtinimai buvo įrengti apie Liūtų vartus. Tirinte buvo įrengta dengta galerija ir trečia siena supo žemutinę pilį akropolio papėdėje.

Mikėnų civilizacija dar plačiau paplito: visur matomi tos pačios kultūros ženklai, vy-rai ginkluoti tokiais pat durklais ir kardais. Miestai visur augo. Tebai padidėjo, o Orchome-no apimtis Iliados didvyrių yra lyginama su E-giptu. Už Tesalijos ribų Makedonija pradėda iš-siskirti iš šiaurės barbarų. Taip besikurianti ir

susidaranti Helados šalis yra Iliados Helada, o Trojos karo laivų sąrašas, su ten išvardintom tautom ir kiltim, yra kartu ir tų laikų politinės geografijos aprašymas.

Mikėnų tvirtovė yra pastatyta ant kalvos iškilusios 900 pėdų nuo jūros lygio ir apie 12 mylių atstu nuo jūros kranto. Pati pilis yra trikampio pavidalo. Išlikusios sienos yra iš įvairių laikų, dalis jų statyta kiklopinio būdu kaip ir Tirinto. Vėlesnių laikų sienos ir bokštai yra mūryti iš rūpestingai tašytų akmenų. Šiaurinėje sienoje būta skliautinio praėjimo, kuris po žemiui vedė į kalno papėdę, kur buvo cisterna, kurią pripildydavo vandeniu nuolat tekantis šaltinis kitoje tvirtovės sienų pusėje.¹¹

Nuo karaliaus pilies kuorų sargyba galėjo matyti ir sekti Argolidės įlanką ir lygumą ir taip pat prekybos kelią vedantį į šiaurę per tarpukalnes į Korintą ir iš ten pro Thisbę į Beotiją, į pačią Graikijos širdį. Virš pilies riogsojo augšta Hagios Elias viršukalnė. Iš jos sargybinis galėjo siųsti ženklus į Korintą, Mideią, Asinę ir į visas kaimynines pilies ir tuo pačiu metu sekti kitą pagrindinį kelią į Argolidę, einantį pro siaurumą saugomą Mideios. Ant šlaitų, žemiau rūmų, bet dar sienų viduje, stovėjo karaliaus pareigūnų privatūs namai, sandėliai, kuriuose laikė mokamus natūra mokesčius ir atsargas apgulimo atvejui. Visa tvirtovė buvo supama milžiniškų kiklopinų mūrų, kartais 10 pėdų ir daugiau storumo, sumūrintų iš didžiulių akmenų.¹

Tvirtovės pagrindiniai vartai, Liūtų vartais vadinami, buvo statyti iš didžiulių keturkampių akmenų. Vartų viršuje dar ir dabar tebestovi garsusis akmuo, ant kurio matyti iškaltas reliefas dviejų priešais vienas kitą stovinčių liūtų, remiančių šventąjį stulpą — Mikėnų galios ir saugumo simbolį.

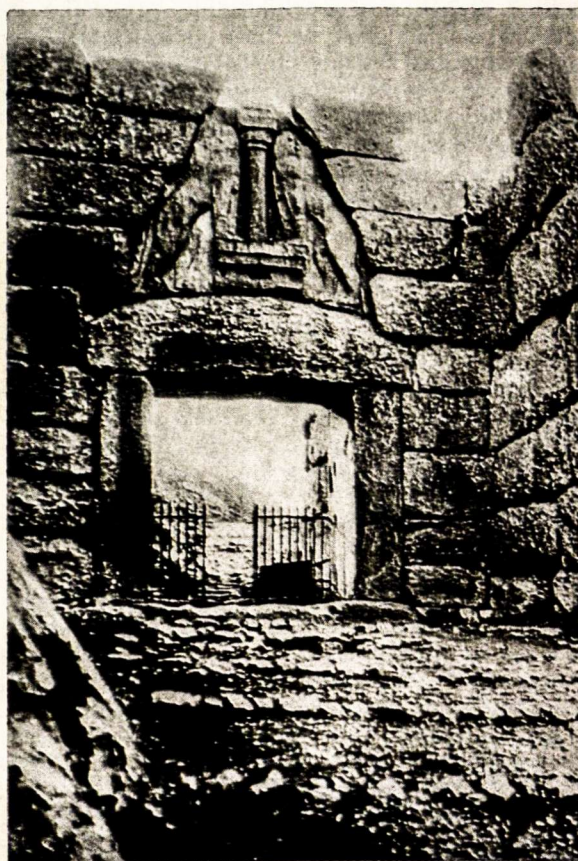
Argolidėje buvo visa eilė Mikėnams priklaususių pilių kaip Mideia, Asinė ir Hermionė. Bet iš jų svarbiausia buvo, anot Homero "didžiųjų sienų" Tirintas. Ji stovėjo 1½ mylios atstu nuo jūros ant akmenuotos, ilgos bet žemos kalvos apgyventos dar nuo Žalvario amžiaus pradžios. Kalvą supo pelkės. Ten jau XVI a. stovėjo maži rūmai, o XIV a. pradžioje buvo pastatyti nauji ir didesni su stipriais vartais. Rūmai buvo ginami tvirtų mūrų, panašių kokie saugojo Mikėnus. Žemutinė pilis buvo negyvenama, skirta tik bėdos atvejui, priglauti kaimenes ir bėglius iš apylinkių.

Tvirtovės kiklopinės sienos buvo statytos iš masyvių, kartais sveriančių net po 10 tonų, kiek aptašytų akmenų sumūrytų tvarkingais sluogsniais, tarpais užkrėstais moliu. Legenda sako, kad Tirinto sienų siekiančių 50 pėdų sto-

rio statyti buvo pakviesti mūrininkai kiklopai iš Licios. Pagrindiniai, rytiniai vartai buvo pasekiami koridoriumi, einančiu tarp tvirtovės išorinės sienos ir pielies rūmų sienos, taip, kad besiveržiančio prieš dešinysis šonas, skydo nedengiamas, liktų atviras pilies gynėjų ginkiams. Pačios pilies siena yra storesnė ir joje yra įrengti kambariai-sandėliai. Mitai sako, jog savo laiku Tirinte yra gyvenęs Heraklis.⁸

Masyvių įtvirtinimų atskiros dalys, gerai apsaugoti vartai ir praėjimai, išsikišę bokštai, rodo, jog tų laikų žmonės gerai išmanė gynimosi taktiką ir techniką. Kadangi kelias į Korintą buvo Mikėnų valdovo rankose, tai, be abejo, ir pats Korintas priklausė jam. Čia, prie Karakou, į rytus, netoli nuo Lecheumo, buvo Mikėnų šiaurinis uostas, iš kurio prekybiniai laivai galėjo plaukti į Beotiją, kuri, savo ruožtu, kartu su Eubojos sala, taip pat, kaip ir Atika su Eagina, buvo Mikėnų įtakoje. Phocis taip pat buvo Mikėnų įtakos ruože. Čia ant uolingos Goulas salos, esančios Copais baseine, stovi didelės tvirtovės sienos dar šiandien tebesiekiančio 10 pėdų augščio ir 20 pėdų storio ir einan-

Liūtų vartai Mikėnų pilyje

čios apie tris ketvirčius mylios. Ploto atžvilgiu, tai didžiausia mikėninių laikų tvirtovė, turėjusi net ketverius vartus, kai pačių Mikėnų tvirtovėje buvo tik dveji. Toki mūrai rodo, kad Beotija yra buvusi, savo laiku, tokia pat galinga kaip ir Mikėnai.¹

Mikėnų galia apėmė Tesaliją, Jonijos salas (išskyrus Corcyrą) ir Aetolią.

Uzkariauta Kreta pasidarė graikams labai naudinga. Ten buvo apstu patyrusių jūrininkų, kurių graikams taip trūko, o vargas vertė kretiečius emigruoti į Graikiją. Achajų vadų dėka kretiečiai vis dar galėjo naudotis, pusiau su achajais, piratų grobiu ir pelnu iš prekybos ir kolonijų.

Graikų kolonistai paplito į visas puses, ypač į salas ir Mažosios Azijos pakraščius. Pramone Mikėnuose turėjo gausų žaliavų tiekimą. Buvo gausu metalo ir obsidius daugiau nebebuvo vartojamas. Net brangusis alvas pasidarė ne retenybė; taip, kad Tebų žalvaris turi jo net daugiau kaip 18%. Trūko tik geležies, kuri dar vis tebuvo žinoma kaip brangusis metalas.

Nežiūrint visko, mikėniškoji kultūra vistiek buvo žemesnės rūšies negu senoji kretiškoji: trūko įkvėpimo, meno gaminiai buvo menkesnės kokybės. Tik ginklininkystė išlaikė ilgiausiai augštą kokybę, nes ginklų gamyboje svarbiausi dalykai buvo medžiaga ir technika ją apvaldyti. Tuo tarpu karinga Mikėnų bendruomenė buvo skaitlinga ir statė ginklams augštus reikalavimus.

Tačiau bendrajai pramonei rūpėjo masinė gamyba, kurios reikalavo augantis eksportas. Dėl tų priežasčių menas prastėjo ir visai išsigimė. Nežiūrint to, achajai nė kiek neprarado savo karšto karingumo. Ginklų pagalba jie kūrė kolonijas. Laivai, pagal reikalą, išplaukdavo pakrauti prekių, arba karių. Kur nors pajūryje įsikūrę, jie verždavosi toliau, jieškodami nuotykių ir grobio. Achajų veržlumą, tačiau, pritrūvė Egipto ir hititų galybė. Tik po to, kai hititai pralaimėjo egiptiečiams ties Kadešu (1295 m. pr. Kr.), susijungę achajai galėjo pulti Troją 1280 m. pr. Kr. ir vėliau net patį Egiptą, kur Deltoje jie buvo sulaikyti.¹⁵

DORĖNŲ ĮSIVERŽIMAS 1200 m. pr. Kr.

Plačiai išsisklaidydami karingieji achajai pavojingai susilpnėjo. Įkurdami kolonijas visose Viduržemio jūros pakrantėse, jie daug spragų padarė pačioje Graikijoje.

Tos pačios rasės ir tos pat kalbos tarme kalbą būriai žmonių iš Ilyrijos pradėjo veržtis į pietus. Į istorijos sceną išėjo dorėnai.

Pradžioje palaipsnis ir lėtas skverbimasis, apie 1200 m. pr. Kr., virto veržtu-užkariavi-

mu. Reikia manyti, kad pradžioje įsiveržėliai buvo atmušti, Mikėnų pilys, greičiausiai, pajėgė atlikti joms skirtą uždavinį. Tačiau Heraklaičiai grįžo, pergaldami su savo kariuomene ir gausiomis kiltimis. Peloponese achajai buvo priversti pasiduoti arba bėgti į Arkadijos augštumas. Po žemyno atėjo eilė ir pietinėms saloms: Melos ir Thera, Kreta ir Karpathos, Kos ir Rhodes buvo užgrobtos užkariautojų.¹⁵

Žiaurus užkariavimo būdas išblaškė išgąsdintus žmones į visas puses. Nugalėtiejiėjo jieškoti sau naujų namų bet kuria kaina, ir taip virto grėsme kitiems. Viešpatavo bendras sąmyšis. "Salos buvo neramios", kalba Ramzio III laikų dokumentas, neramūs buvo ir žemynai. Galinga emigracijų banga užplūdo visą Mažąją Aziją ir pakeitė jos civilizaciją. Achajai iš visų kraštų vyko į Joniją. Delos virto šitos atiškos — joninės achajų srities religiniu centru.

Dorėnų invazija buvo tikras tos žemesnės civilizacijos, žinomos Hallstatto vardu, 'Drang nach Osten'.

Ant stelės iš Prinias matome milžiniško ūgio karį, kurį iš jo blauzdų apsaugų, apvalaus skydo ir ilgos jieties, atpažįstame dorėną esant. Prieš jį stovi labai mažas pavidalas, aprenktas Aigėjo kultūros rūbais, prašančiai pakėlęs rankas. Tai nugalėtasis, kurio viltis glūdi pergaldetojo pasigailėjime. Nugalėtoju, aišku, reikalingi vergai ir todėl jis jo pasigaili. Yra net išlikusi daina, kuri yra būdinga nugalėtoju dorėnui: "Mano turtas yra ilga jietis, kardas ir puiškus skydas, kuris dengia mano kūną. Jais aš ariu, jais aš imu derlių ir darau saldų vyną iš vynuogių."¹⁵ Taigi, pavergtieji yra naudingi ir reikalingi kaip gamintojai dirbanti pergaldetojams — valdovams.

Trojai kritus, netrukus žlugo ir Mikėnų galia. Kaip Mikėnai netikėtai iškilo, taip jie staugo ir žlugo. Atkastos Mikėnų Tirinto, Zygouries, Karakou ir kitos pilys ir gyvenvietės rodo, jog jos buvo sunaikintos gaisrų, o prieš tai išplėtos.¹

L I T E R A T O R A

1. The Cambridge Ancient History, vol. 1;
2. A. Evans, The Palace of Minos, 1921;
3. J. D. S. Pendlebury, The Archeology of Crete, 1939;
4. V. G. Childe, The Dawn of European Civilization, 1947;
5. A. J. B. Wace, Mycenae, 1949;
6. G. G. MacCurdy, Human Origins, 1924;
7. E. Meyer, Geschichte des Altertums, II Bnd., I Abt.;
8. L. Cotrell, The Bull of Minos, 1961;
9. J. B. Bury, A History of Greece;
10. P. Hermann, 7 Vorbel und 8 Verweht, 1954;
11. G. Glotz, The Aegean Civilization, 1925;
12. Schreiber, Versunkene Staedte, 1955;
13. H. G. Wells, The Outline of History, 1949;
14. G. Childe, What happened in History, 1952;
15. R. Graves, The Greek Myths, 1955;
16. Plutarch's Lives, Dryden translation;
17. H. Peake & H. J. Fleure, Merchant Ventures 'in Bronze, 1931;
18. H. Peake & H. J. Fleure, The Horse and the Sword, 1933;
19. O. Spengler, Reden u. Aufsätze, 1951.

KAS SUKĖLĖ DU PIRMUOSIUS PASAULINIUS KARUS

P. BLIUMAS

I Pasaulinio karo, 1914-1917 metasi, priešais tenka jieškoti visuose Europoje anksčiau buvusiuose karuose, kurie vyko nuo XIX šimtmečio antrosios pusės. Bet ypač trys karai turėjo lemiamosios reikšmės I Pasauliniam karui įsiliepsnoti. Tie karai yra šie:

Prancūzų-vokiečių karas, 1870-71 metais, paskutinis rusų-turkų karas, 1877-1878 m. ir rusų-japonų karas, 1904-1905 m. Atskirai tų karų reikšmė I Pasauliniam karui buvo tokia:

1870-71 metais prancūzų-vokiečių karas pasibaigė Prancūzijai labai nelaimingai. Prancūzija buvo nugalėta, ji neteko turtingų Elzaso provincijų ir privalėjo mokėti Vokietijai penkių milijardų aukso frankų kontribuciją. Tas gerkai sustiprino Vokietiją. Tačiau Prancūzijoje kilo keršto jausmas ir noras prarastas sritis atsiimti. Iki I Pasaulinio karo tarp tų Valstybių gerų kaimyninių santykių nebebuvo. Prancūzija jieškojo sąjungininkų prieš vokiečius, o vokiečiai ruošėsi galutinai sutriuškinti Prancūziją. Prancūzų-vokiečių santykių įtempimas ir buvo viena svarbiausių I Pasaulinio karo priešais.

Rusų-turkų 1877-78 metų karas atšaldė gerus vokiečių-rusų santykius. 1870-1871 m. Rusija laikė palankų vokiečiams neutralitetą, o 1872 m. buvo sudaryta vokiečių-rusų drauginumo, vadinamoji "dviejų imperatorių" sąjunga, prie kurios vėliau prisidėjo ir Austro-Vengrija. Minėtą karą su turkais rusai laimėjo, bet savo tikslo — įsitvirtinti Balkanuose, nepasiekė, todėl, kad tą reikalą sutrukdė Bismarkas. Rusai nieko nelaimėjo, bet Austro-Vengrija gavo Bosniją ir Hercegoviną. Tokia karo pabaiga sukėlė Rusijoje didelį nepasitenkinimą vokiečiais ir austrais. Rusai atšalo nuo vokiečių ir jieškojo naujų sąjungininkų. 1891 m. buvo sudaryta prancūzų rusų sąjunga, nukreipta prieš Vokietiją ir prieš Angliją.

Nevykusiai pasibaigus rusų-turkų karui, Rusijai paaiškėjo, Konstantinopolį ir Dardanilius paimti, tai neįvykdoma svajonė. Tada Rusija nukreipė savo akis į Aziją ir į Tolimuosius Rytus. Jos tikslas buvo įsitvirtinti Ramiojo vandenyno krantuose. Rusai iš kinų išsinuomavo Port Arturo uostą, nutiesė per Sibirą į Vladivostoką geležinkelį, o iš jo — šaką per Mandžūriją į Port Arturą. Rusų įtaikai didėjant Azijoje, Anglija pamatė sau rimtą pavojų, nes rusai tada tiesė savo nagus į Afganistaną ir net Indiją.

1902 m. Anglija sudarė su Japonija sąjungą. Tuo remdamasi Japonija puolė Rusiją ir per 1904-5 metų karą ją nugalėjo.

Rusijos veržimasis į Aziją Tolimuose Rytuose buvo sustabdytas. Po tokio nepasisekimo Rytuose, Rusija vėl atsigręžė į vakarus ir pietus. Ji vėl tykojo pasigrobtį Konstantinopolį ir Balkanus. Tie jos tikslai taip pat turėjo didelę įtaką I Pasaulinio karo pradžią.

Anglija visą laiką laikėsi nuošaliai ir stropiai sekė, kad nei viena valstybė Europos žemynne buvo sustabdytas. Kol Prancūzija buvo pavojinga Anglijai, pastaroji ėjo prieš Prancūziją. Įsigalint Rusijai, anglai pasistengė tuojau ją susilpninti. Po prancūzų - vokiečių karo ėmė kilti Vokietija. Ji įsigijo kolonijų ir pradėjo plėsti savo prekybos ir karo laivyną. Vokiečių stiprėjimas jūroje kėlė nerimą Anglijai. Anglai kelis kartus bandė susitarti su vokiečiais geruoju, paskutinį kartą 1912 m., bet vokiečiai visus anglų pasiūlymus atmesdavo. Anglija pajuto, kad Vokietija pasidarė jos pavojingiausias priešas ir todėl 1912 m. prisidėjo prie rusų-prancūzų sąjungos. Taip tada susidarė trijulė Anglijos, Prancūzijos ir Rusijos santarvė prieš kitą trijulę — Austrijos, Vokietijos ir Italijos sąjungą. Tuo būdu priešininkų susiskirstymas paaiškėjo. Reikėjo tik mažos priežasties, kad kilėtų karas.

Tiesiogine I Pasaulinio karo priežastimi laikoma Austro-Vengrijos sosto ypėdinio Pranciškaus Ferdinando ir jo žmonos nužudymas Sarajevo mieste, 1914 metų birželio mėn. 28 dieną. Tačiau, kaip matyti, karui visi buvo iš anksto pasiruošę ir tik laukė tinkamos progos jį pradėti. Tragiška Pranciškaus Ferdinando mirtis buvo tik ta kibirkštis, kuri uždegė I Pasaulinio karo gaisrą.

Tačiau karo perblokštą Vokietija vėl priekėlė. Netrukus įsigalėjo nacional-socializmas su Adolfu Hitleriu priešakyje. Rusijos revoliucija pagimdė kruvinąjį komunizmą su jo diktatoriais: Juozu Stalinu, Nikita Chruščiovu, kraujageriu Berija ir kitais Maskvos satrapais.

Adolfas Hitleris neatsiliko nuo jų: jis apsisukdamas griebė ir rijo vieną po kito savo silpnesnius kaimynus. To dar maža, Stalinas su Hitleriu ėmė dalintis laisvu Pabaltijū, Lenkija ir kitais kaimynais. Susitarę abu diktatoriai užkūrė II Pasaulinį karą. Šį kartą gaisras kilo neva dėl Dancigo, bet tai buvo tik priežastis, pradėti pasaulyje II pragarišką karą.

KAIP 3-čio D. L. K. VYTAUTO PULKO KAREIVIAI REAGAVO Į ŽINIĄ, KAD AMERIKA PRIPAŽINO LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĘ DE JURE

1922 m. mūsų pulkas stovėjo Ukmergėje. Be savo tiesioginių (įždininko padėjėjo) pareigų, turėjau dar ir (bene devynias) šalutines pareigas. Tarp jų, pulko vadas paskyrė mane eiti Pulko Švietimo Vadovo pareigas.

Žaibo greitumu mus pasiekė žinia, kad 1922 m. liepos 28 d. Amerikos Valdžia pripažino Lietuvos Nepriklausomybę de jure. Tą sužinojęs, tuč tuojaus nuskubėjau į kareivines (Deltuvos gatvėje) ir paprašiau viršilų, kad viso bataliono kareivius, liuosus nuo tarnybos, išrikiuotų kieme.

Čia į juos prabilau (kiek prisimenu) šiais žodžiais:

Iš jūsų ne vienas čia esate buvęs Šiaulių Atsk. Pėst. Batalione. Ne vienas iš jūsų prisiminate tuos laikus, kai rikiuotėje stovėjote pusiau basi, ir net basi, kai lauke šalo gruodas. Prisiminate, kai sužinoję, jog koks tai ūkininkas, ar dvarininkas turi balną, ar pakinktus, jodavome po 30-40 kilometrų kad iš ten pargabenus tuos daiktus. Ir labai dažnai būdavo, kad mūsų kelionė būdavo be sekmės. Juk mes jodavome net pas batsiuovį, kad iš jo nupirkus nors vieną porą batų. Jūsų ne vienas stovėjote apkasuose, kai pirštai šaldavo. O aš visai jūsų kuopai tegalėdavau atvežti vos kelioliką porų pirštinių. Bet jūs kentėdavote nemurmėdami. Jūs prisiminate tas dienas, kai ilgą laiką maitinomės vien savo ūkininkų derliaus žirniais. Koks jūsų buvo džiaugsmas, kai iš Amerikos gavome ryžių! Jūs nerodėte nepasitenkinimo veidų, kai Lietuvos valdžia neturėjo pinigų, kad apmokėtų jums al-

gą (smulkioms išlaidoms). Iš Jūsų nei vienas neparodėte bailumo kai reikėjo stoti į mūšį su priešu. Ir štai šiandien susilaukėme jūsų karžygiško drąsumo ir ištvermės įvertinimą. *Amerikos lietuviai surinko milijoną parašų* (tą kalbėjau pabrėždamas), ir įteikė Kongresui, prašydami pripažinti Lietuvos Nepriklausomybę de jure. Amerika jų prašymą išklaušė, ir *šiandien Lietuvos Nepriklausomybė buvo pripažinta ir de facto, ir de jure*. Kitaip tariant, dėka jūsų karžygiškumo, Lietuva atsistojo greta didžiųjų valstybių ant lygių teisių. (Matau, kaip kareiviai nerimsta, pergyvena, bet jie — dar vis rikiuotėje). Kitos valstybės (išvardinau jas) nenorom pripažino mus vien tiktai de facto, t.y. pripažino, jog mes egzistuojame, nes mūsų valdžios protingas tvarkymasis tai įrodė, bet — nesuteikė mums teisių. *Amerika gi, netik pripažino mūsų Nepriklausomybę, bet taip gi be jokių sąlygų pripažino mus esant lygiomis teisėmis su ja, ir su visu pasauliu*. Štai prie ko privedė mūsų vieningumas, pasiryžimas, drąsa ir susiklausymas.

Todėl, — Valio Amerikai, ir Valio Amerikos lietuviams!"

Maniau, kad bomba sprogo! Kareiviai nebeišmanė kaip išreikšti savo džiaugsmą. Jie šaukė, rėkė, šoko iš džiaugsmo, plojo, vienas kitą purtė. Ir visą vakarą girdėjau šaukiant: "Valio!", ir jų dainas.

Kituose batalionuose apie tai vyrams pranešė batalionų vadai.

Juozas Bertulis, ats. jaun. leitenantas

Mielas Tautietai,

Mūsų Tėvynė Lietuva kenčia svetimųjų okupaciją. Joje okupantai stengiasi sunaikinti viską, kas tik primena laisvo ir nepriklausomo gyvenimo laikotarpį. Todėl mūsų gyvenančių laisvame pasaulyje, pareiga tas Nepriklausomos Lietuvos sukurtas vertybes surinkti ir apsaugoti, kad su jomis galėtume supažindinti priaugančias lietuvių kartas, o taip pat to laikotarpio atliktus darbus pademonstruoti ir svetimiesiems.

Tad, Lietuvių Filatelistų Draugija "LIETUVA", yra įsipareigojusi sudaryti pilną Nepriklausomos Lietuvos pašto ženklų rinkinį, kuris čia išėivijoje tarnautų lietuvių palaikyti ir lietuvišką dvasią stiprinti, arba, kur reikalinga, reprezentuoti Lietuvą, o atgavus Lietuvai laisvę, tą rinkinį, kaip šios draugijos dovaną, perduoti Lietuvos Vyriausybei, kad patalpintų atitinkamame muzėjuje.

Darbas yra didelis, bet jis įvykdomas, tik reikalinga visų bičiulių nuoširdi talka. Šiuo laišku ir kreipiamės į Tave, mielas bičiuli, būk jautrus šiam kilniam reikalui ir savo dosnia auka patvirtinsi tikrą nuoširdumą kovai už lietuviškumą palaikymą ir savo meilę Lietuvai. To-

dėl neatidėliojant peržiūrėk savo užsilikusius Lietuvos pašto ženklus ir pasiųsk RINKINIUI SUDARYTI KOMISIJAI, kurios adresas yra toks:

Mr. Liūdas Kairys,
4046 So. Montgomery Ave.,
Chicago 32, ILL.

Aukas galima siųsti ir pinigais, tik tuo atveju būtinai pažymėti, kad pinigai yra siunčiami reprezentacinio pašto ženklų rinkinio reikalams. Čekius ar pašto perlaidas rašyti taip pat p. L. Kairio vardu.

Augščiau paduotas Komisijos adresas yra aukoms siųsti ir bendrai korespondencijai. Jei kas turėtų kokių išimtinų šiuo rinkinio reikalu pasiūlymų ar klausimų gali rašyti ar skambinti Komisijos P-kui. Jo adresas yra toks;

Mr. Eugenijus Petrauskas, 7742 So. Troy Str.
Chicago 52, Ill. Tel: GR 6-8459

Su nuoširdžiausiais linkėjimais RINKINIUI SUDARYTI KOMISIJA:

E. Petrauskas, K. Meškonis, L. Kairys.
FILATELISTŲ DRAUGIJA "LIETUVA"

Redaguoja —
š. P. Petrušaitis,
1561 Holmes Av.,
Racine, Wis.

TREMTIES TRIMITAS

NAUJI ŽINGSNIAI

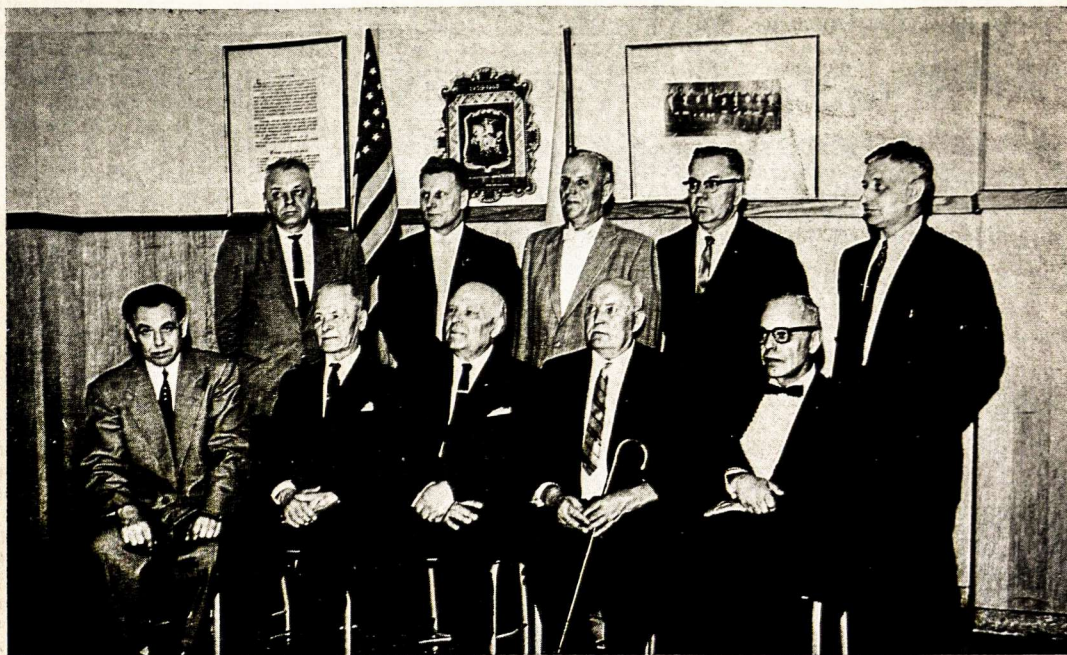
Po maždaug poros metų pertraukos "T.T." vėl grįžta į "Kario" pastogę, kur pradėjo savo pirmuosius žingsnius. Taip pat nuo 1963 m. "Šaulė Tremtyje" vėl bus spausdinama "Karyje", kurią redaguos buvusioji redaktorė š. Kunigunda Kodaitienė. Nemokamai bus gaunama tiems reikalams 2-3 puslapiai. Už papildomus puslapius ir klišės teks atsilyginti "Kario" leidėjams.

Pirmasis "T.T." numeris pasirodė "K" 1956 m. sausio mėn., o 1960 m., pasirodęs 5 kartus, sustojo ėjęs, jo redaktoriui š. Vaidevūčiui A. Mantautui pasitraukus iš pareigų. Š.V. A.

Mantautas kantriai ir pasišventusiai tempė visą "T.T." vežimą. Jis pats paruošdavo beveik visą spausdinamą medžiagą, pats rinko aukas reikalingas apmokėti papildomus puslapius ir klišes, pats jieskojo bendrabarbių ir rėmėjų. Darbo, mokslo ir šeimos pareigos privertė jį atsisakyti nedėkingų redaktoriaus pareigų, tačiau, žinant jo nuoširdų atsidavimą šauliškai veiklai, tenka tikėtis, kad jis jungsis į "T.T." bendradarbių eiles.

Džiugu, kad "T.T." turi prieglobstį, kurią jis randa lietuvių veteranų sąjungos "Ramovės" leidžiamo žurnalo "Kario" pastogėje. Todėl, mes

LŠST KS išrinkta CV: iš k. į d. sėdi: š. Ant. Gintneris—v. narys ir inform. vedėjas, š. prof. J. Šimoliūnas—garb. narys, š. R. Skipitis—garb. narys, š. J. Giedrikas—pirm., š. Alf. Valatkaitis—I vice-pirm.; Antroje eilėje stovi: š. K. Žilėnas—kasin., š. P. Petrušaitis—sekr. ir "T.T." red., š. Vl. Išganaitis — v. narys ir jaunimo vad., š. Vl. Skirmuntas—II vicepirm. ir archyvo ved., ir š. J. Balčiūnas, buv. v. narys. Fotografijoje trūksta garbės narių: š. Al. Mantauto, š. Sofijos Pūtvytės - Mantautienės ir š. gen. Kazio Musteikio.

šauliai esame įtaigoti ne tik dėkoti ramovėnams ir "Kario" leidėjams, bet taip pat remti visomis išgalėmis mūsų spausdinto žodžio globėją.

"T.T." tiek galės patarnauti šauliškiems reikalams, kiek mes patys juo domėsime ir remsime. Dėl vietos stokos ir dėl reto pasirodymo vargu ar jame bus imanoma plačiau nagrinėti šaulių ideologiją, istoriją ar platesnės apimties ateities planus. Jis bus skirtas daugiau bėgamosios veiklos atspindžiui. Todėl, kad gau- tūsi tos veiklos ryškesnis vaizdas jo redaktorius

turi žinoti kas vyksta šauliškoje šeimoje. Šauliai sugebą valdyti plunksną turėtų jausti pareigą jai neleisti rūdyti. Taip pat pageidautinos fotografijos iš šaulių vienetų veiklos. Tiesa, teks mokėti už klišes, tačiau fotografijos labai pagyvina žurnalo puslapius ir priduoja svorio korespondencijoms.

"T.T." kviečia visas seses šaules ir visus brolius šaulius į talką, tikėdamasis, kad jis bus ne tik Jūsų laukiamas svečias, bet ir Jūsų remiamas bičiulis.

LŠST KORESPONDENCINIS SUVAŽIAVIMAS

Užsitęsęs virš pusės metų LŠST Korespondencinis Suvažiavimas jau praeityje. Tenka peržvelgti jo eigą, darbas ir pasekmes.

KS pravedė prezidiumas (žiūrėk foto), paskirtas CV pirmininko š. Aleksandro Mantauto. Prie jo veikė mandatų ir rinkimų, rezoliucijų ir nominacijų komisijos. Pats KSP turėjo devynius posėdžius ir keletą pasitarimų. Posėdžių protokolų nuorašai buvo siuntinėjami visiems KS atstovams, kad pastarieji galėtų sekti jo eigą. Taip pat pravedė tris balsavimus, kuriuose dalyvavo virš 70% atstovų.

Suvažiavime dalyvavo 73 atstovai iš visų 9 padalinių JAV ir Kanadoje. Turėta 142 dol pajamų ir 85.32 dol. išlaidų. 56.68 dol. likutis perduotas į CV kasą.

Išrinkti trys nauji LŠST garbės nariai: Sofija Pūtvytė — Mantautienė, ats. gen. Kazys Musteikis ir prof. Jonas Šimoliūnas. Nubalsuota, kad visi S-gos garbės nariai bus pa-

stovūs CV nariai nuo naujos CV kancijos pradžios. Taip pat KS pasisakė už CV iš Čikagos vietovės ir jos apylinkių, kad ji turėtų aktyvaus ryšį. Nubalsuota rinkti į CV septynių asmenis ir pasisakyta, kad atatinkami pareigūnai gali būti kooptuojami. Į naują LŠST vadovybę trims metams išrinkta: į CV (žiūrėk foto), į Revizijos Komisiją — š. Bronius Ambraziejus, š. Stasys Malinauskas ir š. Ignas Sarapinas ir į Garbės Teismą — š. inž. Jurgis Preikšaitis, š. kun. J. Borevičius, SJ ir š. kun. Benediktas Sugintas.

KSP atliko gana varginantį technikinį darbą, tačiau nesiėmė spręsti pinesnių problemų, kaip LŠST statuto kai kurių paragrafų pakeitimus, šauliams laipsnių įvedimą (š. Stasio Barausko pasiūlymas) ir t.t., pavesdama tai naujos CV nuožniūrai. KS galėjo praeiti žymiai greičiau, jei atstovai ir, kartais, padalinių valdybos nebūtų uždelsę registracijos ir susirašinėjimų. Pats KSP

daugiau jautėsi kaip rinkiminė komisija ir tuo vadovavosi. Todėl vienbalsiai pritarė rezoliucijų komisijos pasisakymo 4-tam punktui — "Besibaigias KS praktikoje parodė, kad jame negalima apsparstyti eilės svarbių klausimų, kurie liečia S-gos veiklą, todėl ateityje tokie suvažiavimai nepraktikuotini".

Kiek reikšmės ir naudos duos buvęs suvažiavimas mūsų veiklai parodys ateitis. Žinoma, tai daug priklausys nuo naujos S-gos centro valdybos, jos pastangų ir darbų. Tačiau, norint netūpėti vietoje, reikia, kad kiekviena šaulė ir kiekvienas šaulys jungtųsi į bendrą darbą ir glaudžiai bendradarbiautų tarpusavyje.

LŠST Garbės Teismas pasiskirstė pareigomis. š. kun. J. Borevičius, SJ — pirmk., š. inž. J. Preikšaitis — sekr. ir š. kun. B. Sugintas — narys. Sekr. adr.; Mr. J.G. Preikšaitis, 572 Dufferin St., Toronto 3, Ont., Canada.

Kor. Suvažiavimo prezidiumas ir komisijų nariai. Sėdi iš k. į d. šauliai: P. Petrušaitis—sekr., Vl. Vilcinas, M. Tamulėnas, J. Giedrikas—pirm., prof. J. Šimoliūnas, V. Kažemėkaitis — vicepirm. ir Vl. Skirmuntas. Fotografijoje trūksta šaulių: Br. Keturakio—sekr., Ant. Mikaus, Br. Juškos, J. Petravičiaus, Ed. Šilingo, St. Petrušaitienės ir V. Samulionio.

ŠAULIAI ŠVENČIA JONINES

Kaip kiekvienais metais taip ir šiemet, būriai apylinkės lietuvių rinkos į Minkowskio parką Kenosha, Wis. švęsti prie laužo Joninių, kurias ruošė DLK Kęstučio šaulių kuopa.

Nepaprastai gražus oras ir, be abejo, mieli atsiminimai gražių tradicijų, kurios buvo paplitę tėvynėje, sutraukė daugiau žmonių kaip patys rengėjai tikėjosi. Saulutei nusileidus kuopos pirmininkas š. Br. Juška pakvietė LŠST garbės narį š. prof. Joną Šimoliūną uždegti laužą. Čikagos šaulių kuopos jaunimas, pasipuošęs tautiniais rūbais ir su fakelais rankose, sustojo ratu aplink į viršų šaujančias liepsnas. Žodį tarė ALB Kenoshos apylinkės pirmininkas Jonas Milišauskas, nukeldamas mintimis iškilnių dalyvių į brangiąją tėvynę, kur Joninių išvakarėse skambėdavo dainos visame krašte. Lietuviai, išsiblaškę laisvajame pasaulyje, turi tęsti tas gražias tradicijas ir puoselėti mintį, kad tos pačios gražios tradicijos vėl bus švenčiamos tėvynėje kada patys lietuviai bus savo krašto šeimininkas. Toliau, prie kaitrių liepsnų dalyviai traukė lietuviškas dainas, kurios tokios gražios, jautrios ir paguodžiančios.

Meninę programą išpildė Čikagos šaulių kuopos jaunimas, vadovaujamas š. J. Petrausko ir š. K. Ulevičiaus, pašokdamas eilę tautinių šokių. Per pertraukas jauna lietuvaitė R. Stilitytė gražiai sugrojo akordeonu keletą lietuviškų ir ispaniškų kūrinių.

Po programos, jos išpildytojai ir Jonai, buvo mielų šeiminukų, kurioms vadovavo š. Mary Wedeikis,

skaniai pavaišinti. Tenka pastebėti, kad sesė Wedeikis yra čia gimusi lietuvaitė, tačiau su visa siela ir širdimi prisideda prie kiekvienos progos, kur žadina, stiprina ir palaiko lietuviybę.

svečių tarpe matėsi LŠST CV pirmininkas š. Jonas Giedrikas, šv. Kazimiero parapijos Racine dvasios vadai kunigai J. Kupris ir Mačiulionis ir visa eilė svečių.

Šauniai skambėjo dainos iki paties vidurnakčio. Laužo dalyviai nenoromis skirstėsi namo, pasižadėdami sekančiais metais vėl dalyvauti Joninėse.

S.P.

DLK Kęstučio šaulių kuopos Wisconsin valdybą 1962 metais sudaro sekantieji šauliai: Br. Juška—pirmk. Ant. Novickas — vicepirmk., St. Petrušaitienė — sekr., Vl. Vilcinas — kas., Regina Palaitytė — jaun. Vad. ir V. Samulionis — sport. šaudymo vadovas.

Energingas sporto darbuotojas š. Bronius Keturakis sutiko užimti LŠST Sporto Vadovo pareigas. Jo žinioje bus taip pat ir sportinis šaudymas, praktikuojamas eilės padalinių.

š. Vaidevutis A. Mantautas, buvęs CV narys ir ryšių skyriaus viršininkas, rugpiučio mėn. pirmoje pusėje lankysis Čikagoje kur dalyvaus CV posėdyje, kuriame bus aptariamas šaulių ideologinio žurnalo leidimas. Brolis V.A. profesoriauja Holy Cross kolegijoje Worcester, Mass, ir ruošia filosofijos daktaratą Fordhamo universitete.

LŠST garbės narė Sofija Pūtvytė-Mantautienė jau kuris laikas sirgučiuoja ir yra gydytojų priežiūroje. Dėl tos priežasties laikinai apsigyveno pas sūnų Vaidevutį, Worcester, Mass.

Dr. Ed. ir Marija Jansonai iš Bostono ir vilos Audronės Cape Code savininkai, liepos 1 d. atšventė savo 25 metų Sidabrinį Vedybų sukaktį, savo viloje, Audronėje. Svečių tarpe (o jų buvo virš 150) matėsi iš tolimiausių Amerikos ir Canados vietų, iš Chicagos, Clevelando, New Yorko, Pennsylvanijos, New Jersey ir Massachusetts, o jei įskaityti ir laiškus bei telegramas, tai "dalyvių" būta tur būt, iš viso pasaulio: Australijos, Naujosios Zelandijos, Anglijos, Italijos, Vokietijos ir kt.

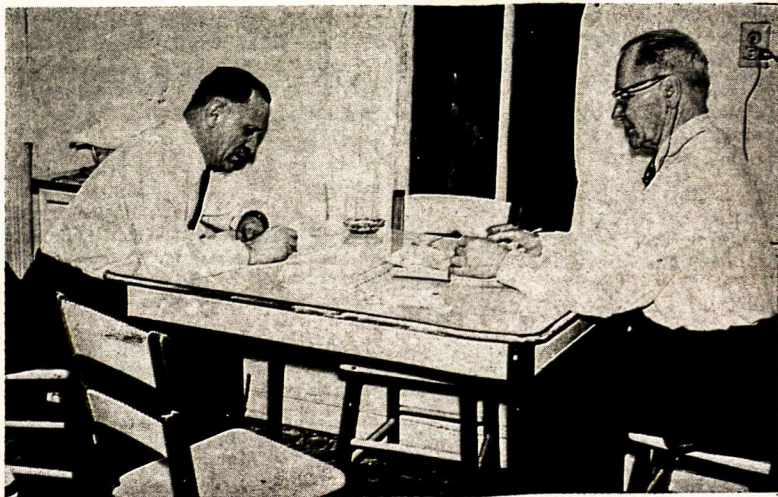
Svečiai buvo pavaišinti tikrai labai gražiai, kruopščiai ir su dideliu mokėjimu paruoštais valgiais, skanėstais, tortais ir specialiai paruoštais gėrimais: pradedant šampanu ir šampaniniu puščiu.

Jansonai gavo labai daug vertingų sidabrinų ir kt. dovanų ir laiškų.

Linkiu Jansonams daug sveikatos ir laimingos ateities.

Buvęs

Iš Koresp. Suvažiavimo darbų. Balsus skaičiuoja gar. narys š. prof. J. Šimoliūnas ir š. M. Tamulėnas, buv. Kauno Tvirtovės š. būrio vad.

J. A. VALSTYBĖS

— Vystomas naujas elektros gamintojas kautyinių lauko reikalams — thermionic converter — termioninis keitėjas. Jis gamina elektrą kitaip kaip baterijos ar dinamo mašina. Jame vienas jo elektrodas kaitinamas iki augštos temperatūros. Elektronai and kaitinamojo elektrodo pradeda "virti" ir persokinėja ant vėsiojo elektrodo. Taip ir susidaro elektros srovė. Termioninis keitėjas kūrenamas benzinu ar panašiais naftos degalais. Jokio elektra užkrovimo nereikia, užtenka turėti degalų. Jis nešiojamas vieno kovotojo ant nugaros ir bus plačiai naudojamas tiekti elektrą įvairiems elektroniniams ryšių aparatams.

— Naujas nešiojamas radijo ryšio aparatas AN/PRC-25 pakeičia iki šiol naudotus 3 skirtingų tipų aparatus. Jis gali veikti su 920 trumpų bangų, kurioms pakeisti naudojama tik 13 kristalų ir du kontrolės ratukai. Jame yra tik viena lempa, kitų vietoje naudojami tranzistoriai. Sveria apie 18 svarų, jo dydis 11x11x4 coliai. Jam reikia žymiai mažiau elektros. Jis bus naudojamas susirišti tarp pėstininkų, artilerijos ir tankų dalių.

Panašaus tipo tik sunkesnis (102 svarai) naujas radijo aparatas VRC-12 jau užsakytas gaminti. Jis bus įtaisytas tankuose, šarvučiuose ir vadovavimo autovežimiuose.

— Amerikos laivynas jau turi 5 povandeninius atominis laivus su 80 Polaris A-1 raketų. Polaris A-1 siekia iki 1,380 mylių. Dabar gaminamos Polaris A-2 raketos, kurios siekia iki 1,725 mylių. Gi Polaris A-3 yra vystymo stadijoje ir ji sieks iki 2,900 mylių.

— Projektuojamas naujas Super U-2, kuris vadinsis Dyna-Soar. Tai bus daugiau sklandytuvas, negu lėk-

tuvas. Šis sklandytuvas bus išmetamas erdvėn į orbitą galingos raketos pagalba. Atlikęs savo žvalgybos uždavinius galės nusileisti žemėn kaip sklandytuvas.

SOVIETŲ RUSIJA

Raudonosios Armijos jėgos organizacija ir taktika. Skelbiamomis žiniomis Raudonoji Armija turi apie 3 milijonus galės nusileisti žemėn kaip sklandytuvas.

Jie turi šaulių, tankų ir parašutininkų divizijas. Divizijos organizacija panaši į II Pas. Karo metų, tik divizijos judrumas, lankstumas ir ugnies pajėgumas yra pagerinti. Motorizuota šaulių divizija sudaryta iš 3 šaulių pulkų, 1 tankų pulko, 1 artilerijos pulko ir 1 priešlėktuvinės artilerijos pulko. Šaulių divizijoje yra apie 200 tankų.

Tankų divizijoje yra 1 sunkių tankų pulkas, 2 pulkai puscunkių tankų, 1 motorizuotas šaulių pulkas, 1 artilerijos ir 1 priešlėktuvinės artilerijos pulkai. Tankų divizija turi viš 300 tankų.

Divizijos jungiamos į dviejų tipų armijas. Mišri armija normaliai turi 4 šaulių divizijas ir 1 tankų diviziją; tankų armiją sudaro 4 tankų divizijos.

Žinoma, ugnies pajėgumas yra sustiprintas atominiais ginklais. Atominės raketos gali leisti iš lėktuvų ir nuo žemės. Daug dėmesio kreipiama į žygius ir veiksmus naktį. Vandens klūtims nugalėti turi gerus tiltų dalinius ir nemaža plaukiančių tankų. Vienas iš apsisaugojimo būdų nuo priešo atominį ginklų — stengtis būti nuolatiniam artimam sąlytyje su priešu priekinėm linijom. Tada priešas negalėtų naudoti atominį ginklų nekludydamas savųjų. Ginantis numatoma dalinius išskleisti taip, kad vidutinio pajėgumo bomba nekludytų daugiau, kaip vieną

batalioną. Numatoma išnaudoti gamtines kilūtis, kad priverstų priešą daugiau susitelkti mažame plote, kas sudarytų gerą taikinį saviems atominiam ginklams. Priešui pavykus prasilausti, jis turi būti kontraatakuojamas. Po sėkmingos kontraatakos reikia tuojau pradėti puolimą.

Tiekimo organizacija atatinamai pritaikinta, turint galvoje kautyinių dalių reikalavimus ir judrumą. Numatoma plačiai naudoti transporto lėktuvus bei malūnsparnius.

Spėjama, kad rusai ateities kare naudos didelius junginius šarvuočių su ligšiol naudota artilerija. Žinoma, atominiai ginklai, laikui bėgant, bus vis labiau stiprinami.

K.K.

KAI AMERIKONAI IŠSIKĖLĖ AFRIKOJE...

Beveik sutapimas, kad tarp prancūzų ir alžyriečių ilgai užsitęsusio karo, Eviane buvo pasirašytos ginklų paliaubos beveik tuo pat metu kai prieš 20 metų milžiniškas amerikonių ir anglų laivynas, susidedantis iš 900 įvairių laivų, Hitleriui suruošė staigmeną — kai tūkstančiai karių išsikėlė smėlėtame šiaurės Afrikos krante.

Kada VIII britų armija, kurios sudėtyje buvo ir lenkų Karpatų Brigada, žygiavo pirmyn, kad "išspausytų" gen. Rommelio Afrikos Korpą, gen. Eisenhoweris ruošėsi vokiečius pulsti iš rytų.

Iš karto ne viskas taip gerai sekėsi, todėl per tam tikrą laiką Afrikos pakrantėje amerikonių pradėjo "gaspadoriauti". Statė aerodromus, plentus, sandėlius, imdami darbams vietinius gyventojus ir už darbą atlygindami daug daugiau negu buvo nustatyti atlyginimai kolonijų gyventojams.

Amerikoniški kariai buvo sveikiami su entuziazmu, kadangi (palyginus su prancūzais ir anglais) buvo linksmi, besišypsą, naivūs, nuoširdūs, su prikimštom kišenėm cigarečių, šokolado, saldainių ir.. nemaža dolerių. Viską tą barstė į liesias rankas arabų ir jų vaikų, kurie amerikonus "aplipdavo" kaip musės medų.

Arabiškasis pasaulis iš karto parodė entuziazmą ir simpatiją amerikoniams. Šiandien kaikurie iš tų, kuriuos amerikiečių kareiviai iš Arizonos, Kentucky ir kitų valstijų anais laikais vaišino šokoladu ar apdovanojo doleriais yra musulmonų vadai. Dar daugiau, amerikoniškoji administracija, matydama skurdą, atgabeno aprangos ir maisto gyvento-

jams tiek, kad net prasidėjo "juodoji rinka" — tikrasis "arabiškasis rojus".

Amerikonų buvimas Maroke, Tunise, Alžyre, jau 1942 m. davė daug vilčių, kad pagreitins atgauti laisvę, dėl kurios musulmonai kovojo nuo 1830 m., kada Alžyrą užvaldė Prancūzija. Apie tas kovas amerikiečiai karininkai sužinojo labai daug. Taipogi pastebėjo, kad musulmonų vadai pradėjo akciją, kad amerikiečius "nustatytų" prieš prancūzus. Kada gen. Eisenhoweris nuvyko į priėmimą pas Maroko sultoną, greitai išsilaisvinimo viltys dar daugiau padidėjo. Prancūzai tą stebėjo ir darė viską, kad visos musulmoniškų simpatijų amerikiečiams ir Amerikai būtų kogreičiausiai net žymės panaikintos. Ir ištikrųjų, kaip matome, amerikietiškas mitas arabuose greit praėjo...

K.M. Juozas šarūnas

PALIAUBŲ METINĖS LAOSO VALSTYBĖS LAISVĖS LAIDOTUVĖS.

Kam pasitarnavo Laoso karinės paliaubos, 14 valstybių konferencija Genevoje, tarptautinė kontrolės komisija? Pietryčių Azijos valstybių laisvei ir savarankumui apsaugoti garantijų vertė, garsūs ir autoritetingi pažadai ginti nuo komunizmo pasikėsinimo, baigia savo dienas Laoso neutralumo pastangų veidmainystės komedijoje.

Laoso karinės paliaubos tai tragiška klaida neutralumo šalininkams, tikintiems sulaukti iš komunizmo geros valios ar taikingos koegzistencijos. 1961 m. gegužės mėnesio pradžioje Laose buvo paskelbtos karinės paliaubos, susirinko 14 valstybių konferencija Genevoje nesusipratus sutvarkyti taikingomis priemonėmis, pasakant Laoso valstybę į neutralumą.

Politikai kalbėjo ir siūlė patiems kaltininkams rasti išeitį, sudaryti neutralią valdžią. Konferavo ir trys giminaičiai princai. Laisvę ir savarankumą gerbiantieji Laoso politikai negalėjo priimti, sutikti kraštą atiduoti, neutralumo priedangoje, komunizmo jungui, pakeisti demokratią į komunistinę diktatūrą. Komunistai paliaubų laiką panaudojo savo jėgų sustiprinimui, pergrupavimui karinių dalinių, sukaupimui ginklų ir talkininkų. Metinių sukaktuvių išvakarėse, Pateht Laos komunistai, remiami Peipingo, Hanoi ir Maskvos, sulaužė paliaubų pažadus, užėmė vyriausybės tvirtovę Nam Tha. Tuo jis tačiau nepasitenkino, bet

stipriomis jėgomis žygiuoja į kitą tvirtovę — Houei Sai. Vyriausybės kariuomenę stumia prie Tailando sienos. Reikia atsiminti, kad Nam Tha tvirtovė ginti buvo sutraukta vyriausybės geriausia kariuomenė. Neatsilaikys ir antroji tvirtovė, jeigu kas nors neįsikiš, kuo netikima ir nelaukiama.

Prancūzijos negalima lyginti su Laosu. Ji kovojo su komunistų partizanais Indokinijoje 8 metus. Paskutinis mūšis buvo ties Dien Bien Phu tvirtovė. 1954 m. gegužės 7 d. ji krito. Prancūzija susvyravo ir nutraukė kovą. 1954 m. Genevoje pasirašė Molotovo padiktuotą kapituliaciją, kurioje buvo garantuota laisvė Laosui, P. Vietnamui ir Kambodijai.

Kritus Nam Tha tvirtovei Laose, išblaškius geresnes karines jėgas, Amerikai nutraukus ekonominę pagalbą (mėnesiui 3 mil.), kokios išvados prašosi? Aišku, kad Laoso laisvė ir teisėta Boum Oum vyriausybė yra pavojuje. Ji jau negali suorganizuoti rimtą ir stiprų pasipriešinimą komunizmui. Komunistai spaudimo nesulėtins. Kas lieka? Besąlyginė kapituliacija, arba neutralisto princo Souvanna Phouma pareikalautų sąlygų priėmimas, kas yra lygu teisėtomis priemonėmis komunistams krašto perdavimas, laisvės išdavimas.

Šioje vietoje susipina 1948 m. Amerikos tarpininkavimo komedija — geriau ir teisingiau tragedija — su Kinijos sukoministiniu. Trumano pasiuntiniai dirbo, taikė vyriausybę su komunistais iki tol, kol pasijuto apgauti, gavo rimtos paramos iš svetimųjų ir tarė savo žodį; gana vaidmainiauti, mes pajėgūs patys apginti savo reikalavimus ir prašome apiešti mūsų žemę! Šiandieną yra tas pats Laose, rytoj bus P. Vietname, poryt Kambodijoje, Tailande, ar Burmoje. Kalbos, garantijos ir autoritetingi užtikrinimai be veiksmų — neturi palyginimo, vilioja komunizmą, nes žino, kad nieko nebus, jėgos ar baumės nesulauks.

Taikos siekimas bet kokia kaina, laukimas ir tikėjimas iš komunizmo geros valios yra trumparegiškumas ir bijojimas pasvarstyti praeities klaidas, kurias išnaudojo komunizmas, būtent, neveiklumą ir nesiryžimą veikti realiais veiksmais. Amerikos prestižas, interesai ir didžiosios galybės vertė visur nukentėjo ir Laose pasieks nepaprastai kritišką būklę, kas demokratinės laisvės pirmūnui yra neleistina.

Naivu klausyti, kaip Amerikoje politikai, augšti valdžios pareigūnai tvirtina ir tiki, kad Laose kovoja tik vietos sukilėliai ir jų neremia

nei kinai, nei rusai ar vietnamiečiai. Laoso užsienio reikalų ministro pareigas einas Sisouk po Nam Tha tvirtovės kritimo pareiškė, kad sukilėliams padėjo šiaurės Vietnamo ir Kinijos reguliarios armijos 10 batalijonų (7 ar 9 tūkstančiai karių) kuriuos rėmė Maskvos aviacija iš Hanoi bazės. Bet amerikiečiai vis sako, kad ne! Anot jų sukilėliams padėjo kiniškai kalbantieji vietos gyventojai. Baisu kaltinti, bet nesinorėtų tikėti, o taip yra, jog laisvės ir demokratijos principų gerbėjai ir mylėtojai, yra trumparegiai, nemato ir nepadaro rimtų išvadų iš praeities ir komunizmo parodytų siekimų, apie kuriuos juk liudija milijonai gyvų liudininkų. Kur eini Amerika? Komunizmas yra pagrindinis ir vienintelis tavo demokratinės laisvės priešas. Jo siekiai ir tikslai matomi atviromis akimis. Rooseveltas pradėjo, Trumanas padėjo, Eisenhoweris laviravo. Kur atsidurs Kennedy? Tai sunkus ir baisus klaustukas; vertinant jų administracijos kovos planus su komunizmu, garsias garantijų kalbas ir realius kovos veiksmus.

K. Tautkus

* * *

Gražus ir savanoriams patinka "Kario" redaktoriaus sumanymas skelbti žinias apie žuvusius ir mirusius Lietuvos kariuomenės savanorius. Skyrelis "Ramybė mūsų mirusiems" bus tinkamas. Tik žinios apie juos turėtų būti truputį platesnės.

Esant progai, čia pridėdu, nors trumpai, žinias apie mirusius savanorius — Bagdonavičių ir Vėgėlių.

Bagdonavičius, Vytautas, plk. 1918 metų Lietuvos kariuomenės savanoris, su 5 p. pulku dalyvavęs kovose prieš rusus-komunistus ir vokiečius-bermontininkus. Mirė 28.XII 1946 m. palaidotas Bavarijoje Ingolštado miesto kapinėse.

Vėgėlis, Pranas matininkas, adm. leitenantas, 1919 metų Lietuvos kariuomenės savanoris, dalyvavęs kovose prieš vokiečius-bermontininkus. Mirė Biržuose 30.XII. 1926 m. palaidotas Južintuose.

J. Vėgėlis.

* * *

Prašau atitaisyti klaidą mano atsiminimuose birželio-liepos KARIO Nr. 1 p.p. — užuomazga į Alytų atvyko ne iš 20 karininkų ir 200 kareivių, bet iš apie 20 karin. ir tik 2 kareivių.

P. Genys

LIETUVIAI KARIAI laisvajame pasaulyje

Leit. K. Bukštas, gyvenęs 1240 S. Wesley Ave., Berwyne, yra tarp 82 rezervistų, grįžusių iš tarnybos. Jie buvo pašaukti Berlyno krizio metu. Chicagoje grįžtantiems buvo suorganizuotas iškilmingas priėmimas.

K. Ketvirtis, tarnaujęs JAV laivyno, pakeltas į pulkininkus. Jis taip pat yra veiklus lietuvių tarpe — pirmininkauja So. Bostono Lietuvių Piliečių draugijai.

Neseniai prez. Kennedy pakėlė, gimusi ir augusi Brockton, Mass., laivyno kapitoną Fred Bakutį į admiralro laipsnį.

Kitas lietuvių kilmės admiralas J. Monsevičius-Moncy, irgi iš tos pat vietovės, pasitraukė į pensiją.

Plk. St. Jurgutis ir inž. K. Audeinis Tėvui J. Bružikui įteikė po 10,000 kruzeirų, kad tas sumas panaudotų išleisti du numeriu savaitraščio "Mūsų Lietuva".

J. Verbyla, buv. Liet. kariuomenės karininkas, baigęs Karo mokyklą 1936 m., turėdamas 50 m. amž., geg. 18 d. mirė. Palaidotas Fawkner kapinėse, Melbourne, Australijoje.

A. a. pulk. Vaclovas Andolis-Ancevičius mirė Clevelande. Palaidotas liepos 1 d.

Tragiškai žuvo buvęs karys Bronius Obelavičius: važiuojant posūkyje per tiltą, jo sunkvežimis persivertė į upelį ir čia a.a. Bronius buvo mirtinai sužeistas. Vežant į Singletono ligoninę mirė.

Kęstutis Gaidžiūnas, devynius mėnesius išbuvęs kariuomenėje drauge su pašauktais rezervistais, atlikęs tarnybą, vėl perėjo į civilinį gyvenimą.

Vytautas Kazlauskas, JAV Laivyno Akademijos II kl. kariūnas, kaip labai geras mokyns ir atletas, baigęs Omahos Creighton Prep. vidurinę mokyklą, iš 60,000 į JAV Laivyno Akademiją stojusiųjų kandidatų buvo 1200 laimingų priimtųjų tarpe. Šiuo metų iš jo klasės 200 kariūnų dėl įvairių priežasčių iš minė-

tosios Akademijos jau yra iškritę. Vytautas Kazlauskas Akademijoje yra vienintelis lietuvis, kuris naudojasi Amerikos valdžios 35,000 dolerių stipendija. Tiek kainuoja vieno Laivyno Akademijos kariūno parengimas ir išlaikymas jo mokymosi metu.

Vytautas Kazlauskas

Birželio pradžioje Romualdas Vizgirda baigė Northern Illinois universitetą ir gavo biznio srityje bakalauru laipsnį.

Tuo pat laiku baigė Auroros Mar-mion Military Academy (katalikišką augšt. mokyklą) ir gavo diplomus šie lietuviai: Arthur Balt (Baltušaitis), Donald Gervickas, Sigitas Jablonskis, Jeromie Kazak ir J. Kaunas.

Geriausiai iš čia pažymėtų yra baigęs Kaunas — karininko laipsniu, o kiti seržanto.

PRIĖMA LIETUVIUS Į DARBO IR SARGYBŲ KUOPAS. — Prie amerikiečių armijos Vokietijoje vei-

kia lietuvių darbo ir sargybų kuopos. Jose yra susibūrę lietuviai vyrai, kur gali išmokti šoferio ir kt. amatus, kartu uždirbdami nemažą atlyginimi. Norint išlaikyti šias kuopas lietuvių žinioje yra būtina, kad kuo daugiau lietuvių į jas įstotų. Dabartiniu metu yra dar pakankamai laisvų vietų. Čia paduodame tų kuopų vadovybių adresus, į kuriuos suinteresuotieji tesikreipia:

1. Cpt. J. Matulaitis, 6501 Post Heidesheim ueber Mainz, Uhlerborn,
2. Col. V. Suttks, 6115 Muenster b. Dieburg, 2040 LSCo.
3. Cpt. J. Valiūnas, 683 Schwetzingen, Schliessfach 191.
4. Cpt. J. Venckus, 675 Kaiserlautern 2, Schliessfach 848.

Inž. J. Augustaitis, išbuvęs apie 12 metų amerikiečių darbo tarnyboje, Vokietijoje, nuo balandžio 1 d. pasitraukė iš pareigų ir apsigyveno savo šeimoje Miunchene. Jis buvo lietuvių darbo kuopų ryšininkas.

Ats. maj. J. Černius visą gegužės mėnesį savanoriškai ir be jokio atlyginimo tvarkė, moksleivių padedamas, Vasario 16 gimnazijos parką: išlygino bei praplėtė takus, sodino gėles, krovė nuošaliai nukirstų medžių liekanas ir t.t. Šiam parko tvarkymo darbui Černius vadovauja eilė metų.

Birželio 28 d. Vienybė išleido savo kolektyvo narį — Juozą N. Tysliavą savanoriu karinei tarnybai JAV armijoje.

Kadangi Juozas N. Tysliava neužilgo būtų buvęs šaukiamas atlikti karinę prievolę, tai jis nutarė į armiją stoti savanoriu, eidamas savo tėvo keliais, buv. Lietuvos kariuomenės savanorio kūrėjo.

Petras Menkelionas ištarnavęs 39 mėnesius Dėdės Samo kariuomenėje, parašutininkų daliniuose, šiomis dienomis grįžo namo, 3564 So. Halsted St. Čikagoje.

Nenortų sūnus Vytenas išlaikė egzaminus kolegijoje ir netrukus išvyks ta į JAV karo laivyno tarnybą kaip jūrų karininkas.

CHICAGOS LIETUVAITĖ JAV KARIUOMENĖS MAJORAS

Mūsų tautiečio Juozo Skuto, gyvenančio Čikagoje, 4125 s. Bennet Ave., dukra Bernadeta Skutas tarnauja JAV kariuomenėje nuo 1943 metų ir turi įsigijęs majoro laipsnį. Šiais metais ji gavo Army Commendation Medalį iš generolo Charles M. Baer, U.S. Army Signal School, Fort Monmouth, N.J. viršininko ir gavo naują paskyrimą su paaugštinimu į WAC Training Center, Fort McClellan, Ala.

Ramovės dešimtmečio minėjimo atgarsiai

Pakėlus į Ramovės garbės narius ir apdovanojus knyga RAMOVĖS DEŠIMTMETIS eilę garbingų asmenų, Sąjungos pirmininkas yra gavęs visą eilę raštų. Štai jų keli:

VI.12. Lietuvos Atstovas Washingtone:

...*Labai malonu buvo susipažinti su taip gražiu leidiniu, išreiškiančiu mūsų tautinės ir valstybinės sąmonės gyvybę, Jūsų organizacijos palaikomą ir skleidžiamą. J. K a j e c k a s.*

VI.16. Lietuvos Konsulas, Los Angeles, ponas Julius J. Bielskis:

...*Sąjungos skyrių atstovų Suvažiavimo man suteiktą Garbės Nario vardą giliai vertinu. Taipgi dėkoju už sveikinimus ir gerus linkėjimus. Tą prielankų gestą skaitau sau už didelę garbę ir malonumą, už tai esu labai dėkingas.*

Tamstai, p. Pirmininke, mano nuoširdus ačiū už tuo, man labai maloniū reikalu susidomėjimą ir pasirūpinimą teigiamai praveisti.

Taipgi dėkoju Tamstai ir p. autoriui, pulkininkui Antanui Rėklaičiui, už gražią knygą: Lietuvių Veteranų Sąjungos RAMOVĖS Pirmas DEŠIMTMETIS, su reikšmingu Tamstų įrašu. Tą viską labai branginu. Mano knygynui tas sudaro gražų ir vertingą priedą.

Prašau priimti mano nuoširdžius sveikinimus ir kuogeriausius linkėjimus. Su tikra pagarba, Julius J. Bielskis.

VI.25. Vyriausio Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto pirmininkas, New York, N.Y.:

...*Nuoširdžiai dėkoju už puikų veikalą — "L.V.S. Ramovės Pirmas Dešimtmetis," kuri neseniai man atsiuntėte. Tai kapitalinė knyga, vaizdžiai iškelianti RAMOVĖS veiklą ir žygius, kuriais verta gerėtis ir didžiuotis. Dr. A. Trimakas.*

VI.27 Lietuvos Laisvės Komiteto Pirmininkas New York, N.Y.:

Nuoširdžiai dėkoju Tamstai ir visai Lietuvių Veteranų Sąjungos Ramovės Centro Valdybai už atsiųstą man labai gražų ir ver-

tingą leidinį LVS Ramovės Pirmąjį Dešimtmetį atžymėti. Jūsų Vaclovas Sidzikauskas, LLK Pirmininkas.

VI.30. J.A.V. Lietuvių Bendruomenės Tarybos Prezidiumo Pirmininkas, Cleveland, Ohio:

...*Knyga kalba už Ramovėnus: dirbome daug ir padarėme ką galėjome! Dirbome lietuviškam gyvenimui išeivijoje įprasminti, padarėme visa, kad Lietuvos pareiga ir meilė negestų... Štai kodėl JAV. Liet. Bendruomenės vardu malonu bei džiugu Ramovėnams reikšti gilią padėką už jų tremties įnašą tautiniam mūsų gyvenimui ir linkėti nepailstamai dirbti lietuvių išeivijos labui bei lietuvių tautos garbei ir ateičiai. S. Barzdukas.*

VII.3. Lietuvos Ministeris Londone:

...*Esu didžiai dėkingas už prisiųstą man L.V.S. "Ramovės" išleistą, Jūsų redaguotą leidinį "Lietuvių Veteranų Sąjungos Ramovės PIRMAS DEŠIMTMETIS 1950-1960", su Prof. St. Dirmano, kaipo Ramovės Centro Valdybos Pirmininko ir Tamstos, kaipo Autoriaus-Redaktoriaus specialiu įrašu.*

Atvirai pasakysiu, kad esu sužavėtas šiuo leidiniu. Jo kruopščiai surinktą turinį pasiskaičius ir itin gausiomis iliustracijomis pasigėrėjus, savaimi galvon skverbiasi kelios mintys:

Viena: Man dar neteko matyti — nei čia išeivijoje, nei net ir pačioje Lietuvoje — lygiai pilnai, gražiai ir puošniai išleistas bet kurios lietuvių organizacijos istorijos, — nors tų organizacijų yra nemaža, ir net didesnių ir senesnių. Tuo atžvilgiu pirmoji premija, be abejonės, priklauso "Ramovei".

Antra: Nors iš leidinio ir negalima susigaudyti, kiek būtent tiksliai narių dabar, Ramovė turi (ne visi skyriai tokias skaitlines ir patiekia), bet turbūt nebus apsirakta pasakius, kad šiuo laiku "Ramovė" turi iš viso bene vos kelis šimtus, o "Birutietės" apie du šimtu narių. Drauge paėmus, turbūt, nepilnas tūkstantis... Tuo tarpu jų surinktos ir įvairiems kil-

Bernadeta Skutas yra baigusi Chicagos Art institutą Bachelor of Arts laipsniu ir 1944 metais baigė karinę mokyklą ir buvo kurį laiką meno lektore mokykloje Niagara Falls, N.Y. Ji tarnybos reikalais lankėsi Paryžiuje, Berlyne, Vienoje ir kitose Europos sostinėse.

Moteris verta dėmesio, kaip retas karys.

LIETUVIAI NATO ŠTABE

Šiuo laiku V. Vokietijos ginkluotose jėgose yra apie 100 generolų bei admiralų, iš jų keletas užima labai atsakingas vietas. NATO štabe, kuris randasi Fontainebleau, prie pat Paryžiaus.

Įdomu, jog tarp tų vokiškų generolų ir admiralų, NATO štabe yra ir keli lietuvių kilmės:

Brigados generolas Wolf von Zavadski yra vokiečių karinės misijos prie NATO viršininkas, kurio prosenelis yra laikomas 1804 metais lietuvių knygyno Vilniuje steigėju.

Brigados generolas Karl Wiršilius, kuris dirba operaciniame NATO skyriuje ir yra kilęs iš rytinės Prūsijos, o be to, turi aiškiai lietuvišką pavardę. Povilas Dirkis

niems tikslams išleistos sumos yra tikrai imponuojančios, darbuotė atlikta per pereitą dešimtmetį pasigerėtina, ir pagalios, kaip jau minėta, "Dešimtmečio" leidinys yra be sau lygių. Iš čia nenoroms prašosi ir išvada: — kad "Svarba yra ne tiek kiekybėje, kiek — kokybėje" ... Ir ši teisybė lietuviams, kaip neskaitylingos tautos nariams, privalo būti ypatingai ir visuomet atmintina.

Trečia: Vieni Dievai težino, kada Lietuvių Veteranų Sąjunga "Ramovė" ir vėl galės normaliais keliais papildyti savo eiles naujais veteranais laisvojo Lietuvos. Gal būt greitai laiku, bet gali tekti ir ilgiau palaukti. Tas priklausys nuo to, kaip vystysis tarptautinė padėtis. Bet ne visiškai: dalinai tas priklausys ir nuo mūsų pačių; nuo to, kaip lietuvių tauta sugebės išsilaikyti gyva, veikli ir pasiryžusi būti laisva. Ir čia mūsų visų, bet Veteranų visų rūšių ypatingai, laukia itin svarbi ir atsakinga rolė. Kol ši, dabartinė karta dar gyva, ji ir veteranai gyvai palaiko ir garbingas laisvos Lietuvos tradicijas. Jiems išnykus, naujoms kartoms liks tik istorija. Todėl lietuvių tautos ateiviai yra be galo svarbu, kad toji netolimos praeities ir dabarties istorija galėtų reikštis taip dabartinėms jaunoms, kaip ir būsimoms kartoms galimai pilniau, vaizdingiau ir patraukliau. Nes praeities ir dabarties istorija yra žibintas ateiviai. Tebūnie jis kuostipriausias ir kuošviesiausias!

Sveikindamas "Ramovės" ir "Birutės" Vadovybes ir linkėdamas visiems šių organizacijų

nariams geros sėkmės jų visuomeninėje, kaip asmeninėje darbuotėje, pasilieku

su tikra pagarba,

nuoširdžiai Jūsų,

B. K. Balutis.

VII.10. Lietuvos Generalinis Konsulas Chicagoje:

...Dėkui už pranešimą apie mano išrinkimą L.V.S. "Ramovės" garbės nariu.

Dėkingas esu buvusiai Centro Valdybai už mano kandidatūros suvažiavimui pasiūlymą ir suvažiavimui už garbės narystės man suteikimą.

Laikau ir laikysiu garbe L.V.S. "Ramovės" garbės nariu būti. Petras Daužvardis.

L. D. Kng. Birutės dr-jos suvažiavimą raštu sveikino dar šios organizacijos ir asmenys:

1. Akademinio Skautų Sąjudžio pirmininkas J. Žukauskas.

2. Lietuvos Dukterų D-jos pirmininkė — E. Diminskienė.

3. L. D. Kng. Birutės D-jos Garbės pirmininkė S. Smetonienė.

4. Lietuvos Studentų Šalpos Fondo pirm. A.F. Wells.

5. Liet. Gail. Seserų S-gos pirm. — A. Mačiukienė.

6. K. Leonaitienė

7. Jad. Grigaliūnienė

Visiems sveikintiems širdinga Birutės Dr. padėka.

LIETUVIŲ VETERANŲ SĄJUNGOS RAMOVĖS CENTRO VALDYBA

1962 Maironio metai birželio mėn. 20 d.

Bendrarraštis Nr. 74

Liečia: žurnalo "Karys" rėmimą

Vykdamas visuotinio atstovų suvažiavimo nutarimą bei pareikštus pageidavimus, Centro valdyba mano, kad "Kario" stiprinimas turėtų būti vykdomas sekančiais:

- A. 1. Skyrių valdybos, o taip pat ir visi ramovėnai prisideda prie "Kario" leidimo, remdami jį moraliai ir materialiai.
2. Tobulina ir turtina "Kario" turinį vertingais rašiniais, dokumentais ir nuotraukomis.
3. Duoda redakcijai sugestijų, konkrečių siūlymų, nurodo įdomesnes medžiagas ir t.t.
4. Pagal galimybę skyrius padengia vieno "Kario" nr. spausdinimo išlaidas, arba suranda tam tikslui mecenatą.
5. Geriausiems lituanistinių klasių mokiniais dovanuoja "Kari" arba jo išleistas knygas.
6. Kiekvienas ramovėnas prumeruoja sau "Kari" ir savo artimiesiems, vieton kitų dovanų užprumeruoja "Kari" arba jo išleistas knygas.
- B. 1. Kiekvieno skyriaus Kultūros Vadovas arba specia-

lus tam kooptuotas ramovėnas organizuoja ir vadovauja "Kario" bičiulių rateliui.

2. Stengiasi suruošti gegužinę ar kokį kitą parengimą "Kario" palaikymui.
3. Siūnčia "Kariui" skyriaus veiklos aprašymus ir kitą įdomesnę informaciją.
4. Naujam "Kario" nr. išėjus, parūpina recenzijas vietinei spaudai.
5. Pagal galimybę "Kario" bičiulių ratelis daro platesnius subvumus, kuriuose nagrinėja įdomesnes temas, vertina rašinius ir iškeltas subuvime būdingesnes mintis praneša "Kario" redakcijai.
6. Pasirūpina sudaryti savo skyriaus neužsiprenumeravusių narių sąrašus ir paragina juos "Kari" užsisakyti.
Stengiasi, kad toje apylinkėje kiti gyvenę kariai irgi prumeruotų "Kari".
7. Organizuoja "Kariui" remti fondą. Fondo lėšomis užsako "Kari" vietinių lituanistinių mokyklų skaitykloms — bibliotekoms, skautų bei sporto organizacijoms ir p.
8. Rūpinasi, kad "Kario" skelbimai tilptų ypatingai jaunimo leidiniuose, o jų skelbimus talpintų "Karys".
9. Virš minėtų uždavinių vykdamas, Kultūros Vadovą vispusiškai remia skyriaus valdyba ir jam padeda "Kario" bičiulių ratelis.

KRYŽIUS LIETUVIŲ PARTIZANAMS PASTATYTAS PORTLANDE

P. DIRKIS

Dar iš 1918-19 metų partizanų vardas Lietuvoje yra labai gerai žinomas. Lietuvos partizanai pasižymėjo ir pagarsėjo 1941 metais birželio 21-22 d.d., gindami Kaune ir kituose miestuose lietuviškas įstaiigas nuo sunaikinimo ir išvydami bolševikus iš Lietuvos. Jie dar labiau išgarsėjo antrosios bolševikų okupacijos metu. Jų veikla, darbai ir kovos yra mums dar labai mažai žinomos ir nėra galimybės dabar jas iširti. Be abejo, kad nei mes, nei Vakarų pasaulis nežino visų tų didvyriškų kovų vestu silpno Dovydo prieš milžiną Galiotą.

Bolševikai Lietuvos partizanų heroiskas kovas prieš juos stengėsi kaip galima greičiau malšinti ir užčiaupti burnas, bei užkimšti ausis, kad tiesa nepasiektų laisvų Vakarų. Kovose Lietuvos partizanai patyrė didelių nuostolių, dalį jų išžudė žiauriausiomis priemonėmis, kitą dalį išvežė nežinomybėn. Taip mėgino visiškoje tyloje partizanų veiklą nugarzdinti užmirštin. Tačiau tai nieko nepadėjo. Dabar gi kas kart Lietuvos partizanų darbai ir veiksmai yra ryškinami spaudoje, leidžiami veikalai, iš kurių laisvas pasaulis sužino iki šiol slopinomą tiesą.

Negana to, Lietuvos partizanams

prasideda jau ir paminklų statymas. Štai šiemet Lietuvos partizanam prisiminti JAV Portlande, Oregone jau pastatytas stilingas lietuviškas kryžius. Tas kryžius savaime neatsirado. Jis yra išdava darbo pasiryžėlio, kuris gyvena Čikagoje. Tai didelis mūsų patriotas, generalinis kontraktoriaus Valerijonas Šimkus. Dėka jo rūpeščių ir pastangų, tas kryžius buvo suprojektuotas, pagamintas, nuvežtas į Portlandą ir ten pastatytas. Tas kryžius liudys šio krašto žmonėms Lietuvos partizanų ir ištremtų į Sibirą sudėtas ant savos tėvynės aukuro gyvybes, nes jų kapai jokiais kryžiais ar kokiais kitais tautiniais ženklais iki šiol nėra pažymėti.

Tą atžymėjimą padaryti iševijoje gyvenantį lietuvių privertė ilga, nesibaigianti ir perdėm žiauri rusų komunistų okupacija, sukūrusi didvyrišką Lietuvos partizanų laikotarpį, kurio metu be palovos teka nekaltas lietuvių kraujas.

Tokiam simboliui-kryžiui, be abejo, buvo reikalinga ne tik garbinga, bet ir žymi vieta, pro kurią kas dieną pražygiuoja tūkstantinės minios įvairių tautų žmonių, kurių akys turėtų progos pažvelgti į tą kryžių.

Chicagoje susitvėręs komitetas, susidedantis iš įvairių patriotinių organizacijų atstovų, minėtam Valerijonui Šimkui vadovaujant, apsisistojė ties Tėvų Servitų pasiūlyta vieta, būtent, Portlando šventovė vadinama Amerikos Liurdu, kurią kasmet aplanko daugiau kaip pusė milijono maldininkų ir šiaip įvairių tautų turistų. Tą šventovę yra įkurta 1924 metais Tėvų Servitų 60 akru žemės plote ant dviejų augštumų. Žemėnioji augštuma išpuošta gražiais sodnais ir pridengta augštų uolų šešėliais. Šioje nepaprastai gražioje vietoje yra ne tik nuostabiai išdėstytos įrengtos Kristaus Kančios, bet ir šiaip istoriniai paminklai, kurių tarpe dabar tapo pastatytas labai gražus ir didingas, lietuviškų ornamentų, pagal arch. J. Muloko projektą, paminklas — Kryžius su trim koplytėlėmis ir aštuoniomis statulomis, viso 24 pėdų augščio. Kryžius yra koplytstulpio formos. Jame yra statulos Sopulingos Dievo Motinos, šv. Kazimiero, Rūpintojėlio, šiluvos ir Aušros Vartų Madonos ir Vytauto Didžiojo. Be to, ant Kryžiaus šonų yra išrašyti lietuvių partizanų sūčiai ir pridėtas Lietuvos žemėlapis

Paminklą, jau lanko tūkstančiai turistų, jį fotografuoja ir filmuoja. Ekskursijų vadovai aiškina kryžiaus reikšmę ir lietuvių meną. Šis kryžius per amžius bylos apie nepalaužiamą Lietuvos tautos kovą už savo krašto laisvę.

MIELI TAUTIEČIAI!

Paminklas žuvusiems didvyriams už Lietuvos laisvę ir visiems Sibiro tremtiniais ir nuo bolševizmo teroro kankiniams jau pastatytas žymioje Amerikos šventovėje, Portlande, Oregon. Paminklas išėjo labai gražus ir didingas, pastatytas pagal architekto Jono Muloko projektą. Paminklas vaizduoja lietuvišką koplytstulpį su aštuoniomis statulomis, tarp jų Vytauto Didžiojo ir Smūtkelio; paminklas yra 24 pėdų augščio. Amerikos lietuviai pagrįstai gali didžiūotis tokiu dideliu laimėjimu Chicagos Katas, Valerijono Šimkaus vadovaujamas, ypatinai daug pasidarbavo.

Paminklą jau lanko tūkstančiai turistų, jį fotografuoja ir filmuoja, ekskursijų vadovai aiškina paminklo prasmę ir lietuvių meną. Pa-

minklas per amžius bylos nepalaužiamą lietuvių tautos kovą už laisvę.

Darbas gerai atliktas, bet dar liko daug skolų už paminklą Paminklas gi pastatytas *visų Amerikos lietuvių vardu*. Todėl, brangus tautietie, būk geras ir pagal išgalę atsiusk savo auką *Tavo auka bus vainikas ant žuvusių brolių ir seserų kapo*

Aukos siunčiamos: Standard Federal Savings and Loan Assn., No 94172, 4192 Archer Ave, Chicago 32, Illinois, arba Rev. P. Baltrumas, 516 West Burnside St, Portland, Oregon .

Portlando, Oregone K-tas:

Kun. P. Baltrumas, Marija Tübelytė-Kuhlmann, Algis Garolis, Jonas Kanius, Vladas Juodeika

IŠ CLEVELANDO RAMOVĖNŲ VEIKLOS

Š. m. kovo 25 d. 12 val. Lietuvių salėje įvyko L.V.S. Ramovės Clevelando skyriaus metinis narių susirinkimas. Susirinkimą atidarė skyriaus pirm. L. Leknickas, padėkodamas atsilankiusiems skyriaus nariams į susirinkimą. Išreiškė apgalvotumą, kad iš skyriaus ramovėnų tarpo pasitraukė — mirtis išplėšė, pulkininkas Kostas ZUKAS, buvęs Lietuvos Respublikos Krašto Apsaugos ministeris. Jo žmonai Bronislavai Zukienei išreikšta užuojauta netekus brangaus vyro ir tauraus lietuviu. Jis buvo pagerbtas atsistojimu ir susikaupimu tylos valandėlę.

Į prezidiumą, susirinkimui vesti, buvo pakviesti: pirm. A. Jonaitis ir sekret. E. Tarutis.

Kas nuveikta metų bėgyje: Skyriaus pirm. L. Leknickas pranešė, kad 1961 m. sausio 29 d. skyriaus išrinktoji nauja valdyba: pirm. L. L. Leknickas, vicepirm. V. Jokūbaitis, sekret. V. Apanius, izd. Pr. Mainelis ir kult. r. vad. J. Nasvytis sudarė metinį veiklos planą ir jį įvykdė.

Mirusiųjų kapų lankymo dieną — gegužės 30 d. šv. Jurgio liet. paramos šv. Mišios už mirusius skyriaus ramovėnus. Pamaldoms pasibaigus

nuvykta į Kalvarijos kapines, viso daugiau kaip 50 ramovėnų ir birutinių, aplankyti skyriaus mirusiųjų kapus. Buvo padėta gyvų gėlių puokštės ir tautinės vėliavėlės. Aplankytas Mauzolėjuje mirusio Lietuvos Respublikos prez. A. Smetonos kapas, padėtas gyvų gėlių vainikas su tautiniais kaspinais ir įrašais.

Šiais metais sausio mėn., mirus plk. Kostui Žukui, prie jo karsto skyriaus nariai stovėjo garbės sargyba, palydėjo į kapines kur atsišveikinimo kalbas pasakė ramovėnų vardu L. Leknickas ir K. Tallat-Kelpša.

Lietuvos Kariuomenės šventės minėjimas įvykdytas lapkričio 23-26 d. iškilmingu minėjimu. Pagrindinę kalbą pasakė ramovėnas adv. J. Smetona. Meninę dalį išpildė Čiurlionio Ansamblio vyrų choras dirig. Al. Mikulskio. Per Lietuvių Tėvynės Garsų radio valandą vad. Juozas Stempužis davė puikią muzikos ir dainų pynę, skyr. pirm. L. Leknickas priminė ramovėnų paskirtį ir atlikimą pareigos Lietuvai. Šv. Jurgio liet. par. bažnyčioje įvyko pamaldos už žuvusius karius ir partizanus dėl Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės. Pamaldų metu giedojo parap. bažny-

tinis choras vad. muz. Pr. Ambrazo.

Klaipėdos Krašto sukilimo minėjimas įvykdytas 1962.I.23. Pagrindinę kalbą-paskaitą skaitė prof. J. Jakštas. Per Tėvynės Garsų radio val. vadov. J. Stempužis davė dainų ir muzikos rinktinę, o ramovėnas V. Brazulis, tartam žody, išryškino Klaipėdos Krašto sukilimo eigą.

Ramovėnų skyriaus nariai uoliai prisidėjo ir talkininkavo rengiant Vasario 16 šventės minėjimą, Pavergtų Tautų Šavaitės minėjimą, Lojalumo parade, Tragingojo Eilželio minėjimo rengime ir 1941 m. Lietuvos Laisvės Sukilimo minėjime. KARIUI paremti buvo surengta gegužinė ir gautas pelnas, \$200.00, pasiųstas KARIO administracijai. Skyrius iš savo kuklių lėšų parėmė sportininkus, jaun. organizacijas ir pavienius asmenis. Lietuvos Laisvės Karo invalidų sušelpimui pravesta aukų lapais rinkliava ir surinktos aukos \$336.40 persiųstos LLKI Draugijos pirm. Tvarkūnui.

Ramovėnai nepamiršo ir susirgusių. Juos lankė ligoninėse. Naujųjų Metų proga aplankė klebonus, kun. B. Ivanauską ir J. Angelaitį, kun. P. Džiegoraitį ir A. Goldikovskį juos pasveikinti ir padėkoti Ramovėnų vardu už įvairias pagaldas. Tenka

Mirusių ramovėnų pagerbimas Clevelando kapinėse; mirusiųjų minėjimo dieną — gegužės 30 d., skyriaus valdyba padeda ant mirusių skyriaus narių kapų gėlių puokštės ir įsmeigia taut. vėliavėles. Fotografijoje matyti sk. valdybos nariai, ramovėnai, birutinininkės ir mirusiųjų artimieji. V. Pliodzinsko nuotr.

Į Clevelando Ramovėnų skyrių įstoję nauji nariai, Lietuvos Kariuomenės šventės iškilmingo minėjimo metu, pristatyti ir dekoruoti Ramovėnų ženkleliais: med. dr. Antanas Miliauskas, Juozas Kalvaitis, Vladas Knistautas, Juozas Šlapelis ir Kazys Kazakevičius. Ramovėnui Baliui Auginui įteikta premija už jo straipsnį "Lietuviškų tradicijų tęstinumo reikšmė", tilpusi Karyje. Skyriaus valdyba ir min. asmenys iš kairės: Pranas Mainelis, Vytautas Jokūbaitis, pirm. Lionginas Leknickas, Vladas Knistautas; antroji eil. iš kairės: Jonas Nasvytis, Balys Auginas, Kazys Kazakevičius, Juozas Šlapelis. Nėra nuotraukoje dr. A. Miliausko ir J. Kalvaičio.

džiaugtis, kad gerb. dvasiškių ir ramovėnų santykiai yra geri.

Susirinkimas, po pareiškimų diskusijų, buvusiai valdybai pareiškė padėką. Pajamų ir išlaidų apyskaitas patvirtino.

Valdybai atsistatydinus, į naują valdybą išrinkta: K. Budrys, Pr. Mainelis, G. Gudėnas, V. Knistautas ir Z. Tarutis. Į Revizijos Komisiją: L. Leknickas, A. Tamulis ir K. Morkūnas.

Naujai valdybai palinkėta geros sėkmės skyriaus veikloje.

L. Žvirkalnis.

GRAZI TRADICIJA MIRUSIUS PAGERBTI

Mirusiųjų minėjimo dieną gegužės 30 d., L.V.S. Ramovės Clevelando skyrius ir Clevelando šv. Jurgio veteranų postas prisiminė mirusius savo narius. 9 val. šv. Jurgio liet. parapijos bažnyčioje kleb. kun. B. Ivanauskas atnašavo šv. Mišias už mirusius skyrių narius. Pamokslu metu buvo prisiminti mirusieji ir išvardinti pavardėmis. Bažnyčioje, prie paminklinės lentos, buvo uždegta tiek žvakčių, kiek yra mirusių veteranų ir, tariant jų pavardes, buvo gėsinamos atskiros žvakės. Po pamaldų, tos parapijos salėje susirinko visi dalyvavę pamaldose, kur šv. Jurgio Posto veteranai buvo paruošę pusryčius. Į juos atsilankė ir kleb. kun. Ivanauskas.

Ramovėnų valdybos nariai ir dalis ramovėnų ir birutininkių nuvyko kapines ir ant mirusių skyriaus narių kapų padėjo gyvų gėlių puokštes, įsmeigė į kapą po tautinę vėliavėlę ir buvo sukalbėta malda. Clevelando Kalvarių kapinėse yra palaidoti šie ramovėnai: jūrų lt. Juodis Kazys, miręs 1953.II.16., mjr. Bartkūnas Bronius, m. 1954.IX.12, gen. Nagius-Nagevičius Vladas m. 1954.IX.18., kpt. Karosas Klemensas m. 1955.V.10., kpt. Nasvytis

Juozas m. 1956.III.6., pulk. Jurgaitis Petras m. 1959.III.19., lt. Židonis Pranas m. 1960.III.20., plk. Žukas Kostas m. 1962.I.25., ir Clevelando Mauzolėjuje — Lietuvos prezidentas Smetona Antanas m. 1944. I.9. Aplankytas mauzolėjuje jo kapas, padėta gyvų gėlių puokštė su kaspinais ir įrašais ir sukalbėta malda.

K. Žvirkalnis

NIAGAROS PUSIASALIO, KANADOJE RAMOVĖNŲ CARTERIS

10 mėnesių užtrukęs LKS Ramovės inkorporavimo Ontario provincijos vyriausybėje darbas eina prie pabaigos. Yra gautas pranešimas per Lietuvos konsulą dr. J. Zmuidziną, kad inkorporavimo čarteris jau pasirašytas ir greitai laiku bus persiųstas organizacijai. Ši žinia džiugina ne vien tiktai Niag. Pusiasalio ramovėnus, bet visus lietuvius, kad iš

Kanados vyriausybės šiais metais patiriamas antras reikšmingas gestas, Nepriklausomos Lietuvos reikalų traktavime, t.y. Kanados Federalinės Vyriausybės Lietuvos Konsulo ir dabar Ontario Provincijos vyriausybės Nepriklausomos Lietuvos atsargos karių Veteranų Sąjungos pripažinimai.

KAUNE MIRĖ DU KARININKAI

Šių metų sausio 10 d. Kaune mirė Karo inžinierius plk. lt. Jonas Vintartas. Velionis iki pirmosios Lietuvos okupacijos buvo Lietuvos kariuomenės eilėse kur ėjo Karo Butų Valdybos Projektų dalies viršininko pareigas. Pirmajai bolševikų okupacijai užplūdus Lietuvą buvo iš kariuomenės pašalintas, o antrosios okupacijos metu, kaip ir kiti tūkstančiai lietuvių, buvo ištremtas į Sibirą. Iškankintas ir be sveikatos, po devynių metų, buvo grąžintas į Lietuvą, kur neatgavęs sveikatos mirė.

Jį priglaudė Lietuvos žemė, dėl kurios laisvės jis kovojo.

Dar visai neseniai Kaune mirė archeologas plk. Petras Tarasienka. Jo palaikai palaidoti Eigulių Kapinėse prie Kauno. Velionis nepriklausomybės laikais ilgiausiai dirbo Krašto Apsaugos Min-joje. Parašęs net kelias knygas apie Lietuvos buitį ir kultūrą, apie piliakalnius ir archeologinius davinius: "Gimtoji senovė", "Priešistorinė Lietuva", "Lietuvos archeologijos medžiaga" ir kt.

Pov. Dirkis.

KUR TĄ LAISVĖS KOVŲ MUZĖJŲ ĮRENGTI?

“KARIO” nr. 6 Č. Žilionis, kalbėdamas apie Laisvės Kovų Muzėjų, kvietė ir kitus pasisakyti. Ką gi? Ir aš pridėsiu savo kelius žodžius.

Laisvės Kovų Muzėjus, ar Lietuvos Tautos Muzėjus, ar kitaip jį pavadinsime, kur jis tinkamiausiai reiktų įrengti? Mano manymu būtų gera jam vieta Vašingtone. Ten reiktų nupirkti kokį seną namą, jį atremontuoti ir pagal savo skonį įrengti tokį Lietuvos Muzėjų kur mūsų atstovai, diplomatai ir kiti pareigūnai galėtų užėti ir aiškinti Lietuvos praeitį, dabartį ir ateitį. Bet kas tą darbą imsis vykdyti? Kas? Argi tik ramovėnai, kai reikalas liečia visą išeiviją?! O štai ir dėl to keletas žodžių: Mes Čikagoje jau turime įsteigę tokį Laisvės Kovų muzėjų, bet jis nėra populiarus ir didingas, svetimųjų pastogė prisiglaudęs. Iš jo naudos nedaug. Čikagoje turime ir Pasaulio Lietuvių archyvą, kurio padėtis lyg mirštancio. Virš 15 metų jį globojo seselės kazimierietės, bet dabar joms patalpų prireikus, jį išstūmė lauk ir padarė Lietuvos Bendruomenei daug rūpeščio. Kas mėnuo reikia po šimtinę už butą, o jo tvarkytojai iš pasiaukojimo dirba. Kas dirbs sostinėje iš pasišventimo? Kur pinigai tam reikalui? Ar daug visuomenė aukos? Juk tikrai būtų neapsakomai didelis išeivijos nuopelnas Lietuvos garsinimui. Pagaliau tas Lietuvos Archyvas kaip tik ir būtų labai naudingas muzėjui. Kai kas siūlė jį perleisti kokiame Amerikos muzėjui. Bet tai būtų didelio turto netekimas. Jame sutelkta neapsakomai daug muzėjiškos medžiagos. Daug dar telkiama, bet Archyvas neturi vietos, kur galėtų amžinai apsisėti. Niekas dėl jo per daug galvos nesuka. Gerai kad Bendruomenė paėmė globoti jei ne, tai į šiukšlyną, kad kiek, būtų patekęs...

Taigi, kaip matome, Lietuvos istorinis muzėjus įsteigti būtų labai sunku, kai nesirūpinama, kas jau yra sukurta. Alto sutelkti pinigai pa sivažinėjimams išleidžiami ir kitų organų vadovybės neranda reikalo tuo rūpintis. Man vis kažin kaip gaila su viršum 6 tūkstančių suaukotų Čikagoje pastatytam Lietuvos Laisvės Kovų paminklui, kuris mažai kieno pamatomas. Jei toks paminklas būtų pastatytas Vašingtone ar New Yorke ar kad ir Čikagoje, visų praeinamoj vietoj, gal ir savo tikslo pasiektų. Bet dabar, tik mes, savi, matome jį ir džiaugiamės. Siūlau rimtai pasvarstyti Ramovei ir kviešti kitus tokio Lietuvos Tautos

muzėjaus problemą rišti, sudaryti visų organizacijų komitetą ir tada prie darbo! Darykime ką galime šiandien — nes rytojais išeivijai yra miglotas.

Bal. Brazdžionis

RAMYBĖ MŪSŲ MIRUSIEMS, O KURIOS, GI, TIKROSIOS DATOS MUMS GYVIEMS?

Kovo mėnesio KARYJE tilpo straipsnis “Ramybė mūsų mirusiųsiems”, kuriame nurodoma mirusių karių pavardės ir mirimo datos. Kelios pavardės iškraipytos, gal tai korektūros klaida, bet ten yra ištisa eilė datų, kurios skaitytojui sudaro abejonių dėl jų tikslumo. Vienas per anksti miręs, kitas palaidotas dar gyvas. Be to, pats autorius, tame pačiame žurnale, rašydamas apie tą patį asmenį, dviejose vietose pažymi skirtingas datas. Gal jis sutiks nurodyti, kurios datos, pagaliau yra tikrosios?

1. Eigelis, Adolfas psk. karo inv. miręs 1952.12.16 Philadelphijoje, JAV.

Duomenys rodo, kad jis dar septynius metus gyveno. “Karys”, 1960 m. sausio mėn. nekrologe pažymėta, kad yra miręs 1959m. gruodžio 6 d.

2. Kavaliauskas, Juozas viršila 1960.

7.10. Worcesteris, JAV. “Karys”, 1960 m. spalio mėn. nurodo 1960.7.18

3. Jatulis, Izidorius kpt. 1960.2.10. New Jersey. “Karys”, 1960 m. kovo mėn. nurodo 1960.2.7. Garwood, N.J.

4. Meškauskas, Juozas kanauninkas karo kapelionas 1958.11.30. New Yorke. Kan. J. Meškauskui gyvenimas prailgintas vienašiais metais. “Karys”, 1957 m. gruodžio mėn. nurodo 1957.11.30.

4. Miškinis, Vladas karo lak. psk. 1959.8.18. Anglijoje. “Karys” 1957 m. lapkričio mėn. nurodo 1957.8.1. V. Miškiniai prailgintas gyvenimas dviem metais.

5. Steponaitis, Vytautas plk. ltn. 1959.10.12. Kaune, antrasis “Kario” redaktorius. “Karys”, 1957 m. lapkričio mėn. nurodo 1957.10.12. Plk. ltn. V. Steponaičiui prailgintas gyvenimas dviem metais.

6. Sližys, Balys plk. ltn. 1959.7.25. Bostone, JAV. “Karys”, 1957 m. rugpjūčio mėn. nurodo 1957.7.20. Plk. ltn. Sližys tikrai būtų dėkingas už gyvenimo prailginimą dviem metais ir penkiom dienom.

7. Chadakauskas, Tadas kpt. 1959. 4.2. Vilniuje. “Karys”, 1961 m. birželio mėn. P. Dirkis rašė nekrologą apie mjr. Chodakauską Tada, kuris mirė 1959.4.22 d. Vilniuje. Laipsnis, pavardė ir mirimo diena skirtinga, ar autorius rašo apie tą patį asmenį

iš dviejų patalpintų “Kario” žurnale straipsnių, gali atsakyti tik pats autorius?

Sibire nukankintų sąrašė tur būtų įvyko korektūros klaida; vietoje Ruseckas turi būti Ruseckas.

Šia proga noriu atitaisyti “Kario” 1959 m. Nr. 9 tilpusiame straipsnyje “Mūsų mirusieji kariai” tik dvi klaidas, nes visas patikrinti užimtų daug laiko. Atspausdinta: 22) Ruseckas Stepas, plk., nužudytas Červenėje 1940 m. Turi būti: nužudytas Minske 1941 m. birželio 24 d. 28) Šarauškas Juozas, plk., nužudytas Červenėje 1940 m. Turi būti: 1941 m. birželio iš 26 į 27 naktį. Abu paminėtieji vienais metais per anksti autoriaus pasmerkti mirčiai.

Autorius nurodo, kad nevisi mirusių vardai buvo atžymėti mūsų žurnale “Karys”. Aš kaip tik visus išvardinau, kurie jau buvo patalpinti “Kario” žurnale, bet tik su skirtingom datom. Ar yra prasmė tame pačiame žurnale skelbti keletą kartų tuos pačius asmenis ir žymėti skirtingas datas? Redakcija bereikalingai apkraunama darbu, žurnale kartojasi tie patys dalykai, o skaitytojui, ne tik nėra naudos, bet jis dar labiau klaidinamas. Žurnalas nukentčia, darosi neįdomus ir bereikalingai užimama jame daug vietos.

O. ŽADVYDAS

Gerb. “Kario” Redakcija,

Mano biografijoje, paskelbtoje “Liet. Enc.” XXVI t., randa skaitytojais netikslumų ir “asmenybės kulto” žymių. Dėja, biografija išspausdinta paties redaktoriaus atsakomybe, pateisinamais sumetimais buvau nuo biografijos enciklopedijoje atsakęs.

Tikrumoje iš Lietuvos kariuomenės paleistas bolševikmečiu majoro laipsniu, sekančius 3 laipsnius gavau jau karo metu. Taut. Gudijos (Baltarusijos) karin. dalyse ir vėliau, jau atsargoje, sulyginant mane su mano amžininkais ir pagerbiant 1919-1921 m. tarnavusį gudų dalyse karininką. Kar. Bibliotekoje tarnavau nuo 1921.II.15 d. Ugn. insp. buvau etatinis nuo 1928 m. vasaros. Visos b-kos Liet. kariuomenėje suorganizuotos dalių vadų ir švietimo karininkų pastangomis ir rūpesčiais, karievių b-kos visai nebuvo kariuom. b-kos žinioje, bet Spaud. ir šviet. Skyriaus paskirto karininko prižiūrimos ir papildomos. Tą pat tenka pasakyti ir apie kariuom. ugniagesių komandas. Drauge su a.a. Levu Malachu 1924 m. “Karyje” ir “Liet. Gaisrininke” iškėlėme sumanymą dėl jų įsteigimo. Komandos buvo įsteigtos 1928 m. K.A. ministerio gen. T.

Daukanto ir Tiek. V-ko plk. V. Grudzinskio iniciatyva, kuri buvo karš-tai palaikyta dalių vadų ir įgyven-dinta dalyse kelių laidų ugn. v-kų kursuose parengtų karininkų ir virši-lų bei puskarininkų. Taigi visa gar-bė tenka tiems vyrams!

Reiškiu mano pagarbą

Aleksandras Ružanica-

Ružancovas

* * *

Kario birželio-liepos Nr. 185 psl. 3-os skilties priešpaskutiniame skirs-nelyje atspausdinta:

Bostonas. Griežė-Jurgelevičius in-formuoja, jog Bostone yra devynios galybės lietuviškų organizacijų, nors lietuvių neperdaugiausia.

Tuo tarpu mano buvo pasakyta: ... naujų ateivių lietuvių ne-perdaugiausia, tik koki 3-400, į-skaitant ir vaikus. (Pabraukimai mano S.G.J.).

Ir rezolucijos skaitline 3 pažymė-tame skirsnelyje (psl. 175) išspaus-dinta: ... daboti ne asmeniškų ar grupinių interesų, bet visos tautos išsilavinimo, o turėjo būti iš-silaisvinimo.

S. GRIEŽĖ-JURGELEVIČIUS

Dorchester, Mass.

LIEUVIŲ VETERANŲ SAJUN-GOS RAMOVĖS CENTRO VALDYBA

1962 m. birželio 20 d.

Bendraraištis Nr. 73

Liečia: Sąjungos dešimtmečio kny-gos įsigyjimą (žiūr. bendr. Nr. 65 ir 67)

1. Knyga iš spaudos išėjo skyrių atstovų suvažiavimo išvakarėse. Atspaus-ta 700 egz. Apie 200 egz. bus išsiuntinėta veltui (dovana) kaip istorinis dokumentas:

- Lietuvių laikraščių (žurnalų) redakcijoms, paminėti, Pasaulio Lietuvių Archyvui, LB Kultū-rinei Valdybai, Lietuvių Biblio-grafinei Tarnybai ir pan.
  - Lietuvos atstovybėms, konsu-lams ir veiksmų įstaigoms
  - Paskiriems žymiesiems asmenims.
  - JAV ir kitų vakarų valstybių archyvams ir bibliotekoms
2. Knygos 500 egz. lieka išplatini-mui už pinigus. Iki šiol liko neišpla-tinta-neparduota tik apie 230 egz. Virš 270 egz. iš anksto užsisakė-užsiprenumeravo prieš knygos iš-ėjimą iš spaudos.
3. Knygai iš spaudos išėjus, jos kaina vienu doleriu padidinta. Tai padaryta centro valdybos nutari-mu, kad padengus visas susida-rusias išlaidas ryšyje su knygos ruošimu, spausdinimu ir ekspedi-

cija. Tačiau kainos padidinimas netaikomas Sąjungos skyrių na-riams Europoje ir Australijoje. Jie už knygą moka tik \$7.50 t.y. tiek, kiek buvo nustatyta prieš knygai pasirodant iš spaudos (bendr. Nr. 65).

4. Skyrių atstovai, dalyvavę suvažiavime, knygą yra matę, o kiti jų grįždami atgal pasiėmė kartu sky-riaus užsakytus visus egz. Gi Clevelando skyriaus atstovas pa-ėmė 10 egz. daugiau išplatini-mui. Jų kaina dabar \$8.50.

5. Sąjungos nariai, kurie knygą už-sisakė iš anksto ją gaus per savo skyriaus valdybą arba tiesioginiai iš knygos autoriaus, jei užsisa-kiusių adresai yra atsiųsti centro valdybai.

Jei skyriai už iš anksto užsaky-tas knygas dar neatsiskaitė, tai padaro nedelsiant. Už tas knygas pinigus siųsti naujos centro val-dybos išdinkimui. Jo adresas: Mr. K. Oželis, 2527 West 45th St., Chicago 32, Illinois, U.S.A.

6. Sąjungos nariai norintieji knygą įsigyti, dabar kai ji iš spaudos iš-ėjo, ją gali užsisakyti per sky-riaus valdybą, arba tiesioginiai ... siunčiant užsakymą ir pinigus C Valdybos Ižd. K. Oželiui, 5 punk-te nurodytu adresu.

Kadangi liko neišparduotų tik ri-botas egz. skaičius, tai patartina su užsakymais nedelsti, nes del-siant knyga gal būt išpirkta ir norintiems ją įsigyti gali jos ne-likti.

Prof. S. Dirmantas

Pirmininkas

J. Gaižutis.

Sekretorius

Paremk kovą už Lietuvos laisvę

Dešimt JAV Kongreso narių — senatorių ir kongresmanų — savo rezolucijomis reikalauja Pabaltijo valstybių bylą perduoti į Jungtines Tautas.

Dabar yra atėjęs kiekvienam są-moningam ir geros valios lietuviui pats tikrasis laikas asmeniniu įnašu Lietuvos išlaisvinimo pastangas pa-remti.

AMERICAN FOR CONGRES-SIONAL ACTION TO FREE THE BALTIC STATES vykdomasis komitetas išleido ir visoje Amerikoje paskleidė 30,000 informacinių lape-lių. Taip 140-čiai pačių didžiųjų A-merikos dienraščių išsiuntinėjo laišk-us ir aprūpino atitinkama literatū-ra, prašydamas paremti kovą už Pa-baltijo valstybių laisvę. Birželio 21-22 dienomis rezolucijų pravedimo

reikalu Vašingtone lankysis Jungtinė Baltų delegacija. Planuojama to-limesni informacinės literatūros lei-dimai.

Visi tie darbai, kad ir labai tau-pant, reikalauja daug piniginių iš-teklių.

Mielas lietuvi, paremk šią konkre-čiais veiksmais ženklinančią kovą už Lietuvos laisvę. Neatidėk rytojui — šiandien pat siųsk didesnę ar ma-žesnę auką komiteto išdinkimui šiuo adresu: G.A. Petrauskas, 3442 Made-ra Ave, Los Angeles 39, California.

Finansų Komitetas

Dr. P. Pamataitis — pirmininkas, J. Ažulaitis, V. Kazlauskas, L. La-šas, K. Liaudanskas, J. Motiejūnas—nariai.

AUKOJO KARIUI:

1. Byla J., East Rumford, Ma	\$5.00
2. Stankūnas, G.J., Chicago, Ill.	5.00
3. Dr. Didžiulis V., Bagota, Columbia	4.00
4. Garsys V., Worcester, Mass.	4.00
5. Klimas A., St. Catharines, Canada	4.00
6. Linkus Pr., Chicago, Ill.	4.00
7. Mieželis, Vl., Chicago, Ill.	4.00
8. Dr. Šidagis J., Sebewaig, Michigan	4.00
9. Babickas P., Worcester, Mass.	2.00
10. Griškėnas V., Eltm., Md	2.00
11. Jankūnas K., Lodi, NJ	2.00
13. Petravičius V., Hartford	
14. Petrušaitis P., Racine, Wis.	2.00
15. Vaičiulionis, Ig., Eliot Lake Canada	2.00
16. Vaškėlis St., Framingham, Masa.	2.00
17. Šimoliūnas, Vl., Chicago Ill.	1.50
18. Biveinis, Vl., Canberra, Australia	1.50
19. Bulota A., Los Ang. Calif.	1.00
20. Gruodis, J., Monticello NY	1.00
21. Jablonskis B., Aurora, Ill.	1.00
22. Kačergius, V., La Salle, Ca.	1.00
23. Kudžma, V., Mont. Ca.	1.00
24. Lukaševičius St., Chicago, Ill.	1.00
25. Smailys J., S. Omaha, Neb.	1.00
26. Urbutis, Pr., Chicago, Ill.	1.00
27. Usas Br., Chicago, Ill.	1.00
28. Vaičjurgis J., Boston, Mass.	2.00
29. Tonkūnas, M., Waterbury Conn.	0.50

KARYS dėkoja aukotojams!

A. a. Stasio Butkaus, Pirmojo

Lietuvos Kareivio, Fondan auko:	
124. Girčys, B., Chicago, Ill.	6.00
125. T.J., Chicago, Ill.	5.00
126. Urbonas V., ...	5.00
127. Petrušaitis, P., Racine, Wis.	2.00

KUR PRALEISTI ATOSTOGAS ?

Pensilvanijos **POCONO** kalnuose! Tik čia galėsite pamatyti visą gamtos grožį, rasti ramybę ir gerą poilsį, kuris po sunkaus visų metų darbo kiekvienam labai reikalingas.

ECHO VALLEY LODGE,

tai vieta, kurioje Jūs, su šeima, ar be jos, lietuviškoje vasarvietėje praleisite laiką, kuris ilgais liks Jūsų maloniausias prisiminimas, o kartu suteiks Jums poilsio, ramybės ir lietuvišką aplinką.

ECHO VALLEY LODGE,

be poilsio, Jūs dar rasite ir puikų restoraną, erdvius, atskirus ir patogius kambarius su visais patogumais, ar tai viengungiui, ar tai šeimai, puikią teniso - krepšinio aikštelę, gerą lietuvišką maistą ir malonų patarnavimą.

ECHO VALLEY LODGE,

be viso kito, poilsio ir žaidimų, Jūsų patogumui ir patarnavimui yra dar ir puiki didelė maudyklė (swimming pool), nuosavas, mažas ežeriukas ir 20 akrų puikaus miško.

Priimami, taipogi, užsakymai vestuvių puotoms, iškilmėms, organizacijoms ar pavienėms grupėms.

ECHO VALLEY LODGE

atidaroma nuo liepos 4 d. ir veiks per ištisus metus. Lietuviai savininkai, **JULIUS** ir **ELENA GARMAI**, visus maloniai kviečia atvykti. Iš anksto kreiptis:

ECHO VALLEY LODGE, ECHO LAKE, PENNSYLVANIA • STRAUSBURG 424-1920

HOTEL NIDA CORP.

Visi maloniai kviečiami vasaros poilsui prie Atlanto į viešbutį "NIDA" Asbury Parke, N. J., 7-tos ir Park Ave. kampe, telef. PR 4-7788. Švarūs kambariai, rami vieta, pigus ir skanus maistas.

Viešbučio salė išnuomojama įvairiems pobūviams. Prie viešbučio veikia restoranas ir baras. Patogus susisiekinimas traukiniu ir autobusais.

Savininkai:

P. C. MACIULIAI

Seventh & Park Avenues
Asbury Park, N. J.

Telefonas — PRospect 4-7788

Prenumerata JAV-se ir užsienyje:
Metams — \$6.00, pusmečiui — \$3.00,
atsk. nr. — 60¢. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:

L. BILERIS, % KARYS
916 Willoughby Avenue
Brooklyn 21, N.Y., U.S.A.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

*

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją dvi savaites prieš išleidimą.